

О. В. Василова

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

О. В. Василова

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА

Навчально-методичний посібник

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2026

УДК 343.163:343.102](477)(075.8)

В 19

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 8 від 22 червня 2026 р.)

Рецензенти:

Юрчишин В. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ;

Острогляд О. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету «Житомирська політехніка».

Василова О. В.

В 19 Процесуальне керівництво прокурора: навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2026. 144 с.

ISBN 978-617-8711-24-5

Посібник підготовлений відповідно до робочої програми навчального курсу дисципліни «Процесуальне керівництво прокурора» для спеціальності 081 «Право» та є завершеним навчальним виданням, необхідним і достатнім для повного вивчення курсу. Для проведення практичних занять зі студентами юридичних факультетів з дисципліни «Процесуальне керівництво прокурора»

УДК 343.163:343.102](477)(075.8)

ISBN 978-617-8711-24-5

© Василюва О. В., 2026

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

ЗМІСТ

Передмова	4
Робоча програма курсу.....	6
Теми та короткий зміст лекційних занять	18
Теми та зміст практичних занять	77
Методичні рекомендації для самостійної роботи та методи навчання дисципліни	125
Критерії оцінювання практичних навичок студентів	128
Перелік залікових питань	135
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури.....	138

ПЕРЕДМОВА

Сучасний кримінальний процес України переживає глибокі трансформації, зумовлені реформою правоохоронної системи, євроінтеграційними процесами, необхідністю підвищення ефективності досудового розслідування та посилення захисту прав і свобод людини. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року радикально змінив роль прокурора, перетворивши його з органу загального нагляду на ключового суб'єкта процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Ця функція стала однією з основних у діяльності прокуратури відповідно до частини другої статті 131-1 Конституції України та статті 36 КПК України.

Процесуальне керівництво прокурора – це комплексна процесуальна діяльність, що поєднує елементи нагляду за додержанням законів, організаційного управління розслідуванням, координації дій слідчих, забезпечення якості доказової бази та формування передумов для ефективного підтримання державного обвинувачення в суді. Прокурор як процесуальний керівник наділений широкими дискреційними повноваженнями, що вимагає від нього не лише глибоких теоретичних знань, а й високого рівня практичних навичок, аналітичного мислення та професійної етики.

Актуальність навчально-методичного посібника зумовлена кількома ключовими чинниками. По-перше, у правозастосовній практиці зберігаються проблеми розмежування повноважень прокурора та керівника органу досудового розслідування, визначення меж процесуальної незалежності прокурора, ефективного використання вказівок і доручень, а також організації роботи в умовах воєнного стану, у багатоепізодних провадженнях і провадженнях щодо міжнародних злочинів. По-друге, Стратегія розвитку прокуратури на 2025–2028 роки акцентує увагу на людиноцентричності, пріоритизації кримінальних проваджень, впровадженні КРІ, розширенні дискреції прокурора та вдосконаленні системи управління електронним кримінальним провадженням. По-третє, підготовка сучасних прокурорів і студентів юридичних спеціальностей потребує не лише теоретичного викладу норм КПК України, а й

методичних рекомендацій, алгоритмів дій, зразків процесуальних документів та аналізу типових помилок.

Цей навчально-методичний посібник призначений для формування у читачів системних знань і практичних умінь щодо здійснення процесуального керівництва прокурором. У ньому розглядаються:

- ✓ теоретичні засади, принципи та правова природа процесуального керівництва;
- ✓ повноваження прокурора на різних етапах досудового розслідування (від внесення відомостей до ЄРДР до складання обвинувального акта);
- ✓ організаційно-методичні аспекти планування розслідування, створення груп прокурорів, взаємодії зі слідчими та іншими правоохоронними органами;
- ✓ особливості процесуального керівництва в окремих категоріях проваджень (тяжкі злочини, воєнні злочини, корупційні правопорушення тощо);
- ✓ актуальні проблеми застосування норм КПК України, судова практика та рекомендації щодо їх вирішення;
- ✓ методичні матеріали: алгоритми дій, зразки постанов, вказівок, планів розслідування, контрольно-навчальні завдання та тести.

Посібник зорієнтований передусім на студентів юридичних закладів вищої освіти, які вивчають дисципліни «Кримінальне судочинство», «Досудовий процес: практику».

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Процесуальне керівництво прокурора» є надання здобувачам вищої юридичної освіти системних знань і практичних навичок, професійно орієнтованих компетенцій, необхідних для практичної діяльності в органах та установах прокурорської системи з реалізації визначених Конституцією України відповідних повноважень як ефективного засобу забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування. Під час вивчення навчальної дисципліни розглядаються основні положення процесуального керівництва досудовим розслідуванням, аналізується роль прокурора як процесуального керівника на початковому етапі досудового розслідування, при здійсненні слідчих (розшукових) дій, із забезпечення дотримання строків досудового розслідування, обрання заходів забезпечення кримінального провадження та запобіжних заходів, повідомленні про підозру, закінченні досудового розслідування тощо. Одним із ефективних шляхів формування професіоналізму у здобувачів є навчання їх умінню вирішувати за допомогою навчально-пізнавальних задач проблемні питання професійної діяльності, сприяючи тим самим розвитку у них логічного мислення, професійних навичок, формуванню необхідних рис особистості.

Загальні компетентності

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, в тому числі іноземних.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові (спеціальні) компетентності

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції

про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

Програмні результати навчання:

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

РН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

Програмні результати навчання:

✓ *знати:* принципи прокурорської діяльності та основні європейські організаційні моделі прокурорської служби; європейські стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні; міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини; функції прокурора; європейські стандарти прокурорського самоврядування; підстави дисциплінарної відповідальності прокурора;

✓ *уміти:* тлумачити та застосовувати норми національного і міжнародного законодавства; визначати недоліки боротьби з злочинністю; безпомилково приймати рішення в питаннях профілактики та протидії злочинності на основі чіткого знання національних і міжнародних кримінально-правових та адміністративно-правових норм, аналізувати правові проблеми; критично аналізувати передбачені у законі і реалізовані на практиці стандарти прокурорської діяльності і пропонувати шляхи підвищення їх ефективності;

✓ *володіти навиками:* обґрунтованого застосовування правових норм для правозахисної діяльності, судового розгляду проваджень і забезпечення захисту гарантованих державою прав і інтересів громадян; тлумачення законодавства, кваліфікованого застосування нормативних актів в конкретних сферах прокурорської діяльності; аналізу судової практики і оцінювання її з погляду відповідності закону та міжнародним зобов'язанням України; застосування норм матеріального та процесуального права в прокурорській діяльності; застосування практики ЄСПЛ під час обґрунтовування власної правової позиції; складання процесуальних та інших юридичних документів; застосовування правничої аргументації щодо обвинувачення у кримінальному провадженні.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кред	год.	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	Індивідуальні завдання	
денна	1	9	3	90	14	14	-	-	62		залік
заочна	1	9	3	90	4	4	-	-	82		залік

Загальна інформація

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	пр	ін д	с.р.		л	пр	лаб	ін д	с.р.
Змістовий модуль 1.											
Тема 1.1 Предмет, завдання, наглядові та процесуальні повноваження прокурора під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва	14	2	2	-	10	14	1	1	-	-	12

Тема 1.2. Нагляд прокурора за додержанням вимог закону на початку досудового розслідування. повноваження прокурора щодо внесення відомостей до єдиного реєстру досудових розслідувань	14	2	2	-	10	14	-	-	-	-	14
Тема 1.3. Нагляд прокурора за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій	16	2	2	-	10	16	1	1	-	-	14
Разом за ЗМ1	44	6	6	-	30	44	2	2			40
Змістовий модуль 2.											
Тема 2.1. Нагляд прокурора за додержанням закону на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій	11	2	2	-	8	11	-	-	-	-	10
Тема 2. 2.Нагляд прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при прийнятті рішення щодо повідомлення про підозру	12	2	2	-	8	12	1	1	-	-	10

Тема 2.3. Нагляд прокурора на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів	12	2	2	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 2.4. Реалізація повноважень прокурора щодо нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва під час закінчення досудового розслідування	11	2	2	-	8	11	1	1	-	-	10
Разом за ЗМ 2	46	8	8	-	32	46	2	2	-	-	42
Усього годин	90	14	14	-	62	90	4	4	-	-	82

Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
	Предмет, завдання, наглядові та процесуальні повноваження прокурора під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва 1. Предмет навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора», завдання прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні. 2. Процесуальні повноваження прокурора на стадії досудового розслідування. 3. Суб'єкти й об'єкти процесуального нагляду на стадії досудового розслідування.	2

	Нагляд прокурора за додержанням вимог закону на початку досудового розслідування. Повноваження прокурора щодо внесення відомостей до єдиного реєстру досудових розслідувань 1. Суть і структура досудових розслідувань. 2. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування. 3. Прийняття заяв, повідомлень та іншої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 4. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР.	2
	Нагляд прокурора за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій 1. Загальні вимоги до нагляду прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України. 2. Підстави та порядок проведення окремих слідчих дій. 3. Нагляд прокурора при проведенні слідчих (розшукових) дій.	2
	Нагляд прокурора за додержанням закону на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій 1. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система. 2. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій. 3. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.	2

	Нагляд прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при прийнятті рішення щодо повідомлення про підозру 1. Поняття, суть, ознаки підозри за кримінально-процесуальним законодавством. 2. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, що здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням. 3. Зміст і форма письмового повідомлення про підозру.	2
	Нагляд прокурора на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів 1. Поняття, види, мета та підстави застосування запобіжних заходів. 2. Порядок застосування запобіжних заходів. 3. Повноваження прокурора, процесуального керівника, у кримінальному провадженні за дотриманням законів при обранні запобіжних заходів.	2
	Реалізація повноважень прокурора щодо нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва під час закінчення досудового розслідування 1. Загальні положення та форми закінчення досудового розслідування. 2. Реалізація повноважень прокурора при закритті кримінального провадження. 3. Повноваження прокурора при звільненні від кримінальної відповідальності. 4. Реалізація повноважень прокурора при зверненні до суду з обвинувальним актом. 5. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.	2

Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
	Предмет, завдання, наглядові та процесуальні повноваження прокурора під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва 1. Засоби та методика прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва. 2. Процесуальний статус прокурора у кримінальному провадженні. 3. Призначення та заміна прокурора у кримінальному провадженні. 4. Розв'язування казусів і виконання тестових завдань	2
	Нагляд прокурора за додержанням вимог закону на початку досудового розслідування. Повноваження прокурора щодо внесення відомостей до єдиного реєстру досудових розслідувань 1. Суть і структура досудових розслідувань. 2. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування. 3. Прийняття заяв, повідомлень та іншої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 4. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР.	2
	Нагляд прокурора за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій 1. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні допиту.	2

	2. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при пред'явленні особи для впізнання. 3. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при ексгумації трупа. 4. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні освідування особи. 5. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні обшуку. 6. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні слідчого експерименту. 7. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні експертизи. 8. Розв'язування казусів	
	Нагляд прокурора за додержанням закону на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій 1. Проблемні питання законодавчого регулювання негласних (розшукових) слідчих дій. 2. Співвідношення норм ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України. 3. Розв'язування казусів	2
	Нагляд прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при прийнятті рішення щодо повідомлення про підозру 1. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, що здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням. 2. Зміст і форма письмового повідомлення про підозру. 3. Розв'язування казусів	2

	Нагляд прокурора на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва за додержанням законів при застосуванні запобіжних заходів. 1.Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання. 2.Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистої поруки. 4.Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту. 5.Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді застави. 6.Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді затримання. 7. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою.	2
--	--	---

Самостійна робота

№	Назва теми	К-сть год.
	Правовий статус прокурора – процесуального керівника досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні	6
	Процесуальні повноваження прокурора на стадії досудового розслідування.	4
	Суб'єкти процесуального нагляду на стадії досудового розслідування.	5
	Процесуальний порядок початку досудового розслідування.	5

	Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні допиту.	6
	Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні обшуку.	6
	Забезпечення прокурором прав людини на досудовому розслідуванні: практика Європейського суду з прав людини	6
	Здійснення прокурором процесуального керівництва при обранні заходів забезпечення кримінального провадження	6
	Процесуальне керівництво прокурором провадженням слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування	6
	Підстави для прокурорського представництва у суді	6
	Вимоги до обвинувальної промови прокурора	6

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ, НАГЛЯДОВІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА

1.1. Предмет навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора», завдання прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні.

1.2. Процесуальні повноваження прокурора на стадії досудового розслідування.

1.3. Суб'єкти й об'єкти процесуального нагляду на стадії досудового розслідування.

1.Предмет навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора», завдання прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні

Предметом навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора» є сукупність правових норм, теоретичних положень, організаційно-методичних засад та практичних аспектів діяльності прокурора щодо здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні.

Згідно зі статтею 36 Кримінального процесуального кодексу України¹ (далі – КПК України), прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Це означає, що предмет курсу охоплює не лише класичний прокурорський нагляд, а й активну владно-розпорядчу діяльність прокурора, спрямовану на організацію, координацію, контроль та безпосереднє управління ходом розслідування кримінальних правопорушень.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням – це передбачена кримінальним процесуальним законодавством діяльність прокурора, що здійснюються у процесуальній формі по відношенню до процесуального суб'єкта, пов'язана із організацією процесу досудового розслідування та його спрямуванням, визначенням напрямів розслідування, координацією процесуальних дій, забезпеченням дотримання у процесі розслідування вимог законодавства України².

М. Руденко зазначає, що функція прокурорського нагляду за додержанням законів у досудовому розслідуванні реалізується здебільшого прокурором вищого рівня (керівником органу прокуратури), а функція процесуального керівництва – переважно прокурором, який здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні (процесуальним керівником). Зі змісту визначення про те, що процесуальне керівництво прокурора – це організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення дотримання у процесі розслідування вимог законів, стає зрозуміло, що цій прокурорській діяльності притаманні ознаки адміністрування, розпорядництва, а не нагляду³.

Нагляд має сприяти виконанню завдань кримінального провадження загалом і спрямований на: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження (потерпілих, підозрюваних, свідків тощо); забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень; невідворотності відповідальності за вчинений злочин (кримінальне правопорушення) – кожен винний повинен бути притягнутий до відповідальності в міру

² Смирнов М.І. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2. С. 106–109.

³ Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

своїї вини; запобігання незаконному притягненню особи до кримінальної відповідальності, необґрунтованому застосуванню заходів процесуального примусу; запобігання злочинам, усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню; формування якісної доказової бази для ефективного підтримання публічного обвинувачення в суді.

У контексті процесуального керівництва прокурор вирішує такі ключові завдання:

2. Забезпечення законності всіх дій і рішень органів досудового розслідування (слідчих, дізнавачів, оперативних підрозділів).

3. Організація та координація досудового розслідування: визначення напрямів розслідування, планування, створення груп прокурорів/слідчих, взаємодія між правоохоронними органами.

4. Контроль за повнотою, своєчасністю та об'єктивністю розслідування (від реєстрації відомостей у ЄРДР до закінчення провадження).

5. Захист прав людини під час проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів процесуального примусу (обшуки, затримання, арешти тощо).

6. Запобігання та усунення порушень закону (скасування незаконних постанов слідчого, відсторонення слідчого, дача обов'язкових вказівок).

7. Забезпечення якості доказів (допустимість, достовірність, достатність) для подальшого судового розгляду.

8. Пріоритизація проваджень відповідно до Стратегії розвитку прокуратури (тяжкі злочини, воєнні злочини, корупція, злочини проти дітей тощо).

9. Узгодження дій правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

1.2. Процесуальні повноваження прокурора на стадії досудового розслідування

Процесуальний статус прокурора визначає його місце та роль у кримінальному провадженні. Це поняття включає сукупність його прав, обов'язків та повноважень, встановлених

законом. Зокрема, прокурор наділений такими ключовими аспектами процесуального статусу як функції та повноваження. Також до процесуального статусу прокурора входять процесуальні обов'язки. У КПК України бачимо також і права прокурора (право доповнити, змінити або відмовитися від апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, внесених ними, керівниками, першими заступниками чи заступниками керівників або прокурорами прокуратур нижчого рівня⁴).

Звичайно, ще О. Р. Михайленко звернув увагу на недопустимість і необґрунтованість зведення поняття «правового статусу» лише до сукупності прав та обов'язків (повноважень), оскільки це поняття значно складніше за своєю юридичною природою. Безкровний Є. А., узагальнюючи складові правового статусу прокурора, зараховує до них: особливий порядок призначення та звільнення з посади, притягнення до юридичної відповідальності, права й обов'язки, повноваження, правові та соціальні гарантії прокурорської діяльності⁵.

Процесуальний статус прокурора на стадії досудового розслідування є складним юридичним явищем, яке включає не лише права й обов'язки, а й низку інших елементів, зокрема функції, повноваження, принципи діяльності, гарантії неупередженості та незалежності⁶. У різних процесуальних ситуаціях статус прокурора проявляється по-різному. Забезпечення ефективної реалізації функцій прокурора відповідно до принципу змагальності потребує як подальшого вдосконалення законодавства, так і формування практики правозастосування, орієнтованої на захист прав людини та забезпечення

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁵ Безкровний Є.А. Правовий статус прокурора. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2019. Вип. 2. С. 78–85.

⁶ Колос М., Стрельбіцька Л. Статус прокурора на стадії досудового розслідування в контексті засади змагальності кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія ПРАВО*. Випуск 88: частина 3, 2025. С. 269-276

справедливого процесу. Статус прокурора на стадії досудового розслідування відіграє ключову роль у дотриманні принципу змагальності кримінального провадження. Україна має імплементувати у національну правову систему міжнародні стандарти з практики ЄСПЛ, що дозволить зміцнити справедливість та ефективність кримінального процесу.

Прокурор діє в межах закону і не підміняє слідчого повністю (слідчий зберігає процесуальну самостійність у межах, визначених КПК). Вказівки прокурора є обов'язковими, але можуть бути оскаржені в установленому порядку.

У воєнний стан та особливі періоди деякі повноваження (наприклад, щодо запобіжних заходів чи строків) можуть розширюватися відповідно до окремих норм КПК (розділ IX-1 тощо), але базові положення ст. 36 залишаються ключовими.

Ці повноваження спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України): швидке, повне, неупереджене розслідування, захист прав людини та невідворотність відповідальності.

1.3. Суб'єкти й об'єкти процесуального нагляду на стадії досудового розслідування

Суб'єкти – це посадові особи і органи, які здійснюють нагляд (активна сторона) або щодо яких цей нагляд проводиться (пасивна сторона, піднаглядні суб'єкти).

1. Основний суб'єкт нагляду (процесуальний керівник):

✓ Прокурор, який здійснює повноваження у конкретному кримінальному провадженні (визначається керівником органу прокуратури відповідно до ст. 37 КПК України).

✓ У разі потреби – група прокурорів з призначенням старшого (керівника групи).

✓ Прокурори вищого рівня (Генеральний прокурор, керівники обласних/окружних прокуратур, їх заступники) здійснюють нагляд за нижчими прокурорами та органами досудового розслідування (скасування постанов, витребування матеріалів, перевірка тощо).

2. Піднаглядні суб'єкти (об'єкти нагляду в суб'єктному розумінні):

- ✓ Слідчі (Національної поліції, ДБР, НАБУ, СБУ, органів прокуратури в певних випадках).

- ✓ Дізнавачі та керівники органів дізнання.

- ✓ Керівники органів досудового розслідування (здійснюють відомчий контроль, але підлягають прокурорському нагляду).

- ✓ Оперативні підрозділи, які проводять негласні слідчі (розшукові) дії або інші розшукові заходи за дорученням слідчого/прокурора.

- ✓ Органи досудового розслідування в цілому (Національна поліція, ДБР, НАБУ, СБУ тощо).

Прокурор діє самостійно, його процесуальна діяльність незалежна від втручання інших осіб (ч. 1 ст. 36 КПК). Вказівки прокурора обов'язкові для виконання.

Об'єкт – це те, на що спрямований нагляд, тобто діяльність, рішення та документи, які перевіряються на відповідність закону.

Основний об'єкт – додержання законів під час проведення досудового розслідування.

Конкретно об'єктами виступають:

1. Процесуальна діяльність органів досудового розслідування:

- ✓ Реєстрація відомостей про кримінальні правопорушення в ЄРДР (ст. 214 КПК).

- ✓ Проведення слідчих (розшукових) дій (допити, обшуки, огляди тощо).

- ✓ Проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

- ✓ Застосування заходів процесуального примусу (затримання, запобіжні заходи, арешт майна).

- ✓ Збирання, перевірка та оцінка доказів.

2. Процесуальні рішення та документи:

- ✓ Постанови слідчого (про закриття провадження, зупинення, об'єднання/виділення матеріалів тощо).

- ✓ Повідомлення про підозру.

✓ Обвинувальний акт (або клопотання про звільнення від відповідальності).

✓ Клопотання до слідчого судді (прокурор погоджує або подає самостійно).

3. Організаційні аспекти розслідування:

✓ Планування розслідування.

✓ Взаємодія слідчих з оперативними підрозділами.

✓ Дотримання строків досудового розслідування (ст. 219 КПК).

✓ Забезпечення прав і свобод учасників провадження (потерпілих, підозрюваних, свідків).

4. Дотримання принципів кримінального провадження (ст. 2, гл. 2 КПК): законність, швидкість, повнота, неупередженість, захист прав людини, невідворотність відповідальності.

У літературі іноді об'єктом називають саме діяльність піднаглядних органів, а предметом – додержання конкретних норм закону в цій діяльності.

Прокурор не підміняє слідчого, а спрямовує його діяльність, скасовуючи незаконні рішення та даючи обов'язкові вказівки. У складних провадженнях (воєнні злочини, корупція, багатоепізодні справи) роль прокурора як процесуального керівника особливо посилюється.

Основними владними суб'єктами досудового розслідування є дізнавач і слідчий, бо тільки вони наділені правом розслідувати кримінальні правопорушення у повному обсязі. Сама назва означеної стадії кримінального провадження як «стадії досудового розслідування» (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України) є яскравим свідченням того, що вона присвячена виключно розслідуванню кримінальних правопорушень (кримінальних проступків і злочинів), що основними владними суб'єктами тут виступають дізнавач і слідчий, а їхньою визначальною кримінальною процесуальною функцією є тільки про ведення всебічного, повного і неупередженого матеріально-пошукового дослідження (розслідування) всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення⁷.

⁷ Півненко В. П. Кримінальна юстиція України: проблеми організації і діяльності. *Право України*. 2001. № 7. С. 19–22.

ТЕМА 2. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ВИМОГ ЗАКОНУ НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ. ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

2.1. Суть і структура досудових розслідувань.

2.2. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування.

2.3. Прийняття заяв, повідомлень та іншої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

2.4. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР.

2.1. Суть і структура досудових розслідувань

Досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або спрямуванням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження⁸.

Т. М. Барабаш виділяє три етапи досудового розслідування:

1) початковий (з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань або, як виняток, – отримання уповноваженими органами інформації про вчинене кримінальне правопорушення (при огляді місця події тощо – ч. 3 ст. 214

⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

КПК))⁹. На цьому етапі проводяться слідчі (розшукові) дії для отримання відомостей про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила. Завдання цього етапу - встановлення особи, причетної до вчинення кримінального правопорушення, збирання доказів для підозри особи, а також здійснення швидкого розслідування, оскільки строки встановлення події кримінального правопорушення та винних осіб повинні максимально наближатись до моменту вчинення злочину. Іноді цей етап може тривати досить незначний час, наприклад, коли особу затримали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення. Оскільки у такому випадку протягом 24-х годин особі повинно бути вручене письмове повідомлення про підозру або така особа підлягає негайному звільненню.

2) з моменту повідомлення особі про підозру починається наступний (подальший) етап досудового розслідування, який завершується групуванням такої сукупності доказів, що вказує на можливість припущення одного з рішень стадії досудового розслідування¹⁰. Другий етап досудового розслідування характеризується тим, що на підставі аналізу або підсумування (за аналогією виокремлення «сумарного» етапу) фактичних даних особі, яку, на думку представників сторони обвинувачення, належить вважати причетною до кримінального правопорушення, повідомляється про підозру. При цьому підозра, що формулюється у відповідному документі, – це попередній висновок слідчого, прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, припущення, яке повинно бути перевірено і оцінено в сукупності з усіма доказами.

3) завершальний етап розпочинається з надання доступу до матеріалів досудового розслідування, відкриття матеріалів сторонами кримінального провадження і закінчується

⁹ Барабаш Т.М. Проблеми питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. 5. С. 115–119.

¹⁰ Барабаш Т.М. Проблеми питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. 5. С. 115–119.

складанням підсумкового рішення органом досудового розслідування¹¹. Третій етап досудового розслідування здійснюється щодо конкретної особи – підозрюваного. На цьому етапі слідчий, прокурор збирає, перевіряє докази з метою спростування підозри або її підтвердження та трансформації в обвинувальний акт. У такому випадку підозра повинна бути перевірена в сукупності з усіма доказами, разом із версією про непричетність особи до вчинення кримінального правопорушення, що відповідатиме правовому змісту такої засади кримінального провадження, як презумпція невинуватості. У зв'язку з цим на цьому етапі можливо змінити раніше повідомлену підозру, встановити нового суб'єкта вчинення кримінального правопорушення. Крім того, у цей період представник сторони обвинувачення встановлює обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання. Закінчується досудове розслідування складанням підсумкового процесуального рішення.

2.2. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», на прокуратуру покладаються функції щодо нагляду за додержанням законів, а розділ IV цього ж Закону визначає коло повноважень прокурора при здійсненні такого нагляду на всіх стадіях кримінального судочинства. Крім того, законодавець наділяє прокурора дієвими важелями для відповідного правового реагування при виявленні фактів порушення або недотримання процесуальних норм¹².

¹¹ Барабаш Т.М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. 5. С. 115–119.

¹² Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697–VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

Згідно з ч. 2 ст. 36 КПК України, прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, а відповідно до ч. 2 ст. 37 КПК України, такі повноваження покладені на нього від початку кримінального провадження і до його завершення. Отже, початок здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням визначається початком досудового розслідування, тобто внесенням відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) (ч. 3 ст. 214 КПК України).¹³

Досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) (частина 2 статті 214 КПК). До цього моменту проведення досудового розслідування (крім окремих невідкладних дій, наприклад, огляду місця події) не допускається.

Прокурор, як і слідчий або дізнавач, зобов'язаний у межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку:

1. Надходження заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення.

2. Самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (крім випадків приватного обвинувачення, коли провадження починається лише за заявою потерпілого).

Це впливає з принципу публічності (стаття 25 КПК).

А. Палюх дуже слушно наголошує, що здійснення прокурором діяльності щодо забезпечення швидкості, повноти і неупередженості досудового розслідування немислиме без використання повноважень із керівництва розслідуванням, яке полягає у тому, що прокурор організовує та контролює діяльність слідчого з доказування у кримінальному провадженні. Прокурор як процесуальний керівник досудовим розслідуванням, наділений

¹³ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

процесуальними повноваженнями, які дають можливість на його розсуд брати участь у доказуванні в опосередкованій та безпосередній формах. Опосередкована форма участі прокурора у доказуванні під час досудового розслідування передбачає реалізацію владних повноважень із отримання повного доступу до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування, доручення органу досудового розслідування проведення досудового розслідування, дачі вказівок щодо проведення у встановлений ним термін слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, погодження або відмову у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України (ч.ч. 2, 3, 4, 10 ст. 36 КПК України). До безпосередньої форми прокурор вдається, особисто проводячи слідчі (розшукові) та процесуальні дії у порядку, визначеному КПК України, доручаючи проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій слідчому, органу досудового розслідування, а також слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам, приймаючи процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, зокрема щодо закриття кримінального провадження та продовження термінів досудового розслідування за наявності підстав, передбачених законом, повідомляючи особі про підозру, самотійно подаючи слідчому судді клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України, самотійно складаючи обвинувальний акт чи клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (п.п. 1, 4, 5, 9, 10, 13 ч. 2 ст. 36 КПК України), визначаючи, які саме результати негласних слідчих (розшукових) дій використовувати у доказуванні (ч. 4 ст. 252, 256 КПК України).¹⁴

¹⁴ Палюх А. Процесуальне керівництво як основа доказової діяльності прокурора під час досудового розслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки: збірник наукових праць. 2017. № 865. С. 474–482.

2.3. Прийняття заяв, повідомлень та іншої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань

Прийняття заяв, повідомлень та іншої інформації про вчинене кримінальне правопорушення, а також порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), регулюється статтею 214 КПК України¹⁵ та Положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення¹⁶.

До Реєстру вносяться відомості про:

- дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;
- інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;
- попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- передачу матеріалів та відомостей іншому органу досудового розслідування, дізнання або за місцем проведення досудового розслідування (частина п'ята статті 36, частина сьома статті 214, статті 216, 218, пункт 4 частини другої статті 301 КПК України);

¹⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

¹⁶ Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення. Зі змінами, внесеними наказами Генерального прокурора та виконувача його обов'язків від 03.01.2025 № 4, від 15.09.2025 № 294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

- прізвище, ім'я, по батькові керівника органу прокуратури, прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого, керівника органу дізнання, дізнавача, який вніс відомості до Реєстру та/або розпочав досудове розслідування та/або здійснює досудове розслідування чи процесуальне керівництво;

- дату та час затримання особи (звільнення);
- обрання, зміну та скасування запобіжного заходу (статті 176-178, 200, 201-1, 202, 299, 492, 493, 508, 615, 616 КПК України), застосування обмежувальних заходів до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством (частина шоста статті 194 КПК України);

- час та дату повідомлення про підозру, зміну, скасування повідомлення про підозру, особу, яку повідомлено про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність (частина четверта статті 278, стаття 279, частина перша статті 298-4, пункт 1-1 частини другої статті 307 КПК України);

- час та дату складання повідомлення про підозру, особу, стосовно якої складено повідомлення про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність у разі неможливості повідомлення такій особі про підозру з об'єктивних причин (стаття 277, частина перша статті 298-4 КПК України);

- юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру (частина восьма статті 214 КПК України, стаття 96-3 КК України), у тому числі у спеціальному порядку (стаття 483-1 КПК України);

- дату винесення постанови про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку (частина друга статті 96-3 КК України, стаття 483-1, частина перша статті 483-3 КПК України);

- дату та підставу здійснення (скасування) спеціального досудового розслідування (частина шоста статті 297-4 КПК України);
- зупинення та відновлення досудового розслідування (частина четверта статті 280, частина друга статті 281, частина третя статті 282, частина третя статті 298-5, пункт 3 частини першої статті 615 КПК України);
- оголошення розшуку підозрюваного (стаття 281 КПК України);
- об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань (стаття 217, частина друга статті 483-3 КПК України);
- продовження строків тримання під вартою та досудового розслідування (статті 197, 199, 219, 294, частина перша статті 298-5, частина четверта статті 483-4, пункт 2 частини першої статті 615 КПК України);
- встановлені, відшкодовані матеріальні збитки, суми пред'явлених позовів у кримінальному провадженні, вартість арештованого майна;
- закінчення досудового розслідування (частина третя статті 283, статті 301, 483-10 КПК України);
- інші відомості, передбачені в електронних формах Реєстру¹⁷.

Внесення відомостей здійснюється на підставі матеріалів досудового розслідування шляхом фіксації Реєстратором (введення з клавіатури, вибору з календаря, вибору з довідника, виконання функції) інформації в електронних формах «Кримінальне провадження», «Кримінальне правопорушення» та «Правопорушник», що містять реквізити, передбачені у додатках 1-5 до цього Положення.

Результати судового провадження інтегруються з автоматизованої системи документообігу суду.

¹⁷ Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення. Зі змінами, внесеними наказами Генерального прокурора та виконувача його обов'язків від 03.01.2025 № 4, від 15.09.2025 № 294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

2.4. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР

Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) є важливою складовою його функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням та нагляду за додержанням законів під час досудового розслідування.

Прокурорський нагляд охоплює такі аспекти:

1) своєчасність – перевірка дотримання 24-годинного строку внесення відомостей (з моменту реєстрації заяви чи виявлення ознак правопорушення). Прокурор контролює, щоб реєстратори (слідчі, дізнавачі, прокурори) не зволікали;

2) достовірність і повнота – перевірка, чи внесені відомості відповідають ч. 5 ст. 214 КПК (короткий виклад обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, дані заявника, попередня кваліфікація, дата/час/місце тощо). Прокурор перевіряє правильність кваліфікації, відсутність перекручень фактів;

3) законність – чи не внесені відомості без достатніх підстав або, навпаки, чи не відмовлено у внесенні за наявності ознак правопорушення;

4) контроль за реєстраторами – прокурори (особливо процесуальні керівники) мають доступ до ЄРДР і перевіряють записи. Керівники прокуратур проводять регулярні перевірки (не рідше одного разу на квартал) стану додержання вимог ст. 214 КПК;

5) передача матеріалів – якщо відомості до ЄРДР вніс прокурор, він зобов'язаний протягом п'яти робочих днів (чинна редакція) передати матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення розслідування (ч. 7 ст. 214 КПК). Порушення цього строку може бути підставою для дисциплінарної відповідальності¹⁸.

¹⁸ Порушення прокурором строку передачі матеріалів досудового розслідування відповідному органу поза межами строку, визначеного ч. 7 ст. 214 КПК України, не тягне автоматичного визнання зібраних прокурором доказів недопустимими – ОП ККС ВС URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1908868/>

ТЕМА 3. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

3.1. Загальні вимоги до нагляду прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України.

3.2. Підстави та порядок проведення окремих слідчих дій.

3.3. Нагляд прокурора при проведенні слідчих (розшукових) дій.

3.1 Загальні вимоги до нагляду прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України

Щодо правової природи повноважень прокурора на досудовому провадженні, а також співвідношення прокурорського нагляду і процесуального керівництва досудовим розслідуванням існує кілька наукових позицій, зокрема:

1) процесуальне керівництво несумісне з прокурорським наглядом;

2) прокурорський нагляд і процесуальне керівництво – самостійні функції прокурора на досудовому провадженні;

3) прокурорський нагляд – основна функція, а процесуальне керівництво – додаткова;

4) процесуальне керівництво виступає формою реалізації прокурорського нагляду;

5) прокурорський нагляд і процесуальне керівництво тотожні поняття¹⁹.

¹⁹ Смирнов М. І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д. ю. н., професора Ю. П. Аленіна. Одеса : Юридична література, 2017. 344 с.

М. Руденка вказує, що функція прокурорського нагляду за додержанням законів у досудовому розслідуванні реалізується здебільшого прокурором вищого рівня (керівником органу прокуратури), а функція процесуального керівництва – переважно прокурором, який здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні (процесуальним керівником). Зі змісту визначення про те, що процесуальне керівництво прокурора – це організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення дотримання у процесі розслідування вимог законів, стає зрозуміло, що цій прокурорській діяльності притаманні ознаки адміністрування, розпорядництва, а не нагляду. Керівництво – це різновид управління в структурі держави і суспільства, яке пов’язане з розв’язанням суспільно-управлінських завдань загальної компетенції. Керівник – посадова особа, яку наділено адміністративною владою щодо очолюваного нею колективу і яка здійснює внутрішньо-організаційне управління ним.²⁰

Загальні вимоги щодо нагляду прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій регулюються передусім статтею 36 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), а також пов’язаними нормами (статті 37, 223, 39, 40 тощо).

Відповідно до частини 2 статті 131-1 Конституції України, прокуратура здійснює організацію та процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, нагляд за негласними та іншими слідчими (розшуковими) діями органів правопорядку.²¹

Стаття 36 КПК України прямо визначає, що прокурор

²⁰ Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

²¹ Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням²². Це означає, що нагляд не є суто зовнішнім контролем, а інтегрований у керівництво процесом розслідування: прокурор забезпечує законність, швидкість, повноту та неупередженість розслідування, несе відповідальність за його результати.

Практика ЄСПЛ (статті 8, 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод) оцінює такі механізми через призму права на повагу до приватного життя (ст. 8) та справедливого судового розгляду (ст. 6). ЄСПЛ не забороняє прокурорський нагляд, але встановлює жорсткі стандарти: будь-яке втручання у приватне життя (обшук, НСРД, прослуховування тощо) має бути передбачене законом, переслідувати легітимну мету, бути необхідним у демократичному суспільстві (пропорційним) та супроводжуватися ефективними гарантіями проти зловживань. Судовий контроль є найліпшим, але прокурорський допускається за наявності незалежності, детального мотивування та можливості перегляду.

Загальні принципи ЄСПЛ щодо СРД та ролі наглядового органу:

1. Законність і передбачуваність: Закон (КПК) повинен чітко регулювати підстави, порядок, обсяг і тривалість дій. Загальні формулювання в постанові/дорученні прокурора недостатні (справи *Robathin v. Austria*²³, *Iliya Stefanov v. Bulgaria*²⁴).

2. Гарантії незалежності: Орган, що авторизує/контролює (прокурор чи суд), повинен бути незалежним від виконавчої

²² Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

²³ Case of *Robathin v. Austria*. Application no. 30457/06 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111890>

²⁴ Case of *Iliya Stefanov v. Bulgaria*. Application no. 65755/01 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86449>

влади та слідчих органів. Скарги до прокурора часто не визнаються ефективним засобом захисту (справа *Merit v. Ukraine*).

3. Контроль за НСРД: Допустимий як судовий, так і прокурорський, за умови належних процедур (детальне мотивування, обмеження, постфактум перегляд). ЄСПЛ прямо підтвердив це в *Tchokhonelidze v. Georgia*²⁵ (2018, § 51): прокурорський контроль прийнятний, якщо є гарантії проти зловживань.

Аспект	КПК України (процесуальне керівництво прокурора)	Практика ЄСПЛ	Відповідність / проблеми
Авторизація СРД (обшук, виймка тощо)	Прокурор/слідчий подає клопотання до слідчого судді; прокурор може доручати та контролювати (ст. 234–236 КПК).	Судовий контроль є преференційним. Прокурорський – допустимий за гарантіями. Постанова/ухвала повинна бути детально мотивованою, обмеженою, з вказівкою мети та обсягу	Часткова відповідність. Реформа 2012 р. наблизила до стандартів (слідчий суддя). Однак ЄСПЛ неодноразово констатував порушення через недостатнє мотивування ухвал, надмірну широту повноважень та відсутність реальних гарантій (наприклад, обшук без ефективного оскарження).

²⁵ Case of *Tchokhonelidze v. Georgia*. Application no. 31536/07 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183946>

Аспект	КПК України (процесуальне керівництво прокурора)	Практика ЄСПЛ	Відповідність / проблеми
НСРД (негласні дії)	Прокурор дає доручення, погоджує/авторизує в багатьох випадках; суд – для найбільш інтрузивних (ст. 246–256 КПК).	Допустимий прокурорський контроль за наявності процедур, незалежності та перегляду.	Висока відповідність у теорії. ЄСПЛ підкреслює необхідність балансу: ефективність розслідування vs. права (особливо в справах організованої злочинності/корупції). Проблеми – у практиці знищення матеріалів, відсутність доступу до мотивів.
Незалежність та неупередженість прокурора	Прокурор – процесуальний керівник, самостійний, але входить до системи обвинувачення.	Прокурор повинен діяти незалежно; подвійна роль (нагляд + обвинувачення) може створювати сумніви в неупередженості. Скарги до прокурора – не ефективний засіб.	Проблемна зона. ЄСПЛ вимагає реальної незалежності. В Україні конституційний статус допомагає, але практика показує ризики зловживань.

Аспект	КПК України (процесуальне керівництво прокурора)	Практика ЄСПЛ	Відповідність / проблеми
Ефективні засоби захисту	Оскарження дій/бездіяльності прокурора до слідчого судді (ст. 303–307 КПК).	Лише судовий контроль відповідає Конвенції. Формальне оскарження недостатнє.	Неповна відповідність. ЄСПЛ у справах проти України, вказує на відсутність реальних гарантій для оскарження обшуків, особливо щодо адвокатської таємниці.
Спеціальний захист (адвокати, журналісти)	Окремі вимоги (ст. 23 Закону про адвокатуру, присутність представника ради адвокатів).	Посилений захист професійної таємниці; обшук адвоката вимагає вищих гарантій, незалежного контролю.	Часті порушення в Україні. ЄСПЛ констатує недостатні safeguards.

Табл. 1. Порівняльний аналіз ключових аспектів

Модель процесуального керівництва прокурора за КПК України загалом відповідає стандартам ЄСПЛ (особливо після реформи 2012 р. та впровадження слідчого судді), оскільки забезпечує централізований нагляд.

Отже, належне здійснення процесуального керівництва прокурором у кримінальному провадженні, зокрема під час проведення слідчих (розшукових) дій, виступає важливою правовою гарантією захисту прав, свобод та законних інтересів особи. Воно сприяє забезпеченню принципів законності, швидкості, повноти та неупередженості досудового розслідування, а також запобігає можливим зловживанням з боку органів досудового розслідування.

Водночас, попри загальну відповідність моделі процесуального керівництва міжнародним стандартам (у тому числі практиці Європейського суду з прав людини), на практиці залишається низка проблемних питань, які потребують вирішення. Серед них – нечітке розмежування повноважень між прокурором, керівником органу досудового розслідування та слідчим; недостатнє або формальне мотивування рішень і доручень прокурора; слабкі механізми реального поточного та наступного контролю; обмежена ефективність оскарження дій (бездіяльності) прокурора; ризики порушень при проведенні негласних слідчих дій, особливо щодо осіб з професійними таємницями (адвокатів, журналістів); а також проблеми взаємодії та координації в складних провадженнях.

3.2. Підстави та порядок проведення окремих слідчих дій

Слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні²⁶. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії слухає наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

Правову основу проведення негласних слідчих (розшукових) дій, захисту інформації при проведенні цих слідчих дій становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність», Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 № 1561-12 (далі – Порядок), Звід відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ)

²⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

(затверджений наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 № 440 і зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17.08.2005 за № 902/11182), та інші нормативно-правові акти.²⁷

Аналіз ст.36 КПК України дозволяє визначити такі повноваження прокурора, які використовуються ним безпосередньо під час процесуального керівництва проведенням слідчих (розшукових) дій:

1) мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування;

2) доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій. Однією з визначальних умов забезпечення правомірності слідчих дій – наявність належних фактичних і правових підстав їх проведення. Варто звернути увагу, що в даному випадку прокурору необхідно визначити фактичні та процесуальні підстави для проведення слідчої (розшукової) дії в кожному конкретному випадку. Так, фактичними підставами визнаються конкретні обставини, що зумовлюють необхідність проведення відповідної слідчої дії, а правовими – наявність в уповноваженої особи повноважень на проведення слідчих дій в межах відповідного кримінального провадження та дотримання визначеного законом порядку прийняття рішення про проведення конкретної слідчої дії. фактичні підстави свідчать про обґрунтованість слідчої дії, а процесуальні – про її відповідність вимогам процесуального законодавства. Фактичні та процесуальні підстави також доречно поділяти на загальні та спеціальні.²⁸;

²⁷ Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

²⁸ Котюк О.І. Підстави проведення слідчих (розшукових) дій. Актуальні проблеми досудового розслідування: зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 360с.

3) давати вказівки щодо проведення слідчих (розшукових) дій чи брати участь у них, а в необхідних випадках -особисто проводити слідчі (розшукові) дії в порядку, визначеному КПК України. При цьому, участь прокурора в слідчих діях, безумовно, є одним ізвагомим його повноважень у досудовому розслідуванні, яке дозволяє не лише закріпити певні докази, а й попередити, не допустити порушень закону слідчим під час проведення таких дій²⁹;

4) доручати проведення слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;

5) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих (у тому числі постанови про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, про відмову в задоволенні клопотання про участь захисника або підозрюваного при проведенні слідчої (розшукової) дії, про проведення невідкладних слідчих дій до звернення до слідчого судді, про зупинення досудового розслідування, закриття провадження тощо);

6) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК України;

7) самостійно подавати слідчому судді клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій.

3.3. Нагляд прокурора при проведенні слідчих (розшукових) дій

Нагляд прокурора за законністю слідчих (розшукових) дій проводиться безпосередньо прокурором-процесуальним керівником у формі процесуального керівництва. Також існують форми нагляду прокурора вищого рівня за законністю зазначених дій, які реалізуються, зокрема через:

1) витребування та вивчення інформації про хід і результати досудового розслідування та судового розгляду

²⁹ Колеснік Г.Р. Функціональне призначення нагляду і контролю у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2018. 224с.

кримінального провадження, матеріалів кримінального провадження та засвідчених копій судових рішень;

2) вивчення стану додержання вимог кримінального процесуального законодавства.³⁰

Важливість нагляду прокурора за законністю слідчих (розшукових) дій у контексті додержання прав людини полягає в тому, що він передбачає поетапне реагування прокурора на можливі порушення:

1) під час прийняття рішення про проведення слідчої (розшукової) дії;

2) під час безпосереднього проведення слідчої (розшукової) дії;

3) у формі реагування на порушення під час проведення слідчої (розшукової) дії або за результатами її проведення.³¹

О. Торяник зазначає, що така діяльність прокурора у кримінальному провадженні забезпечує своєчасне і кваліфіковане проведення слідчих (розшукових) дій, суворе дотримання при цьому вимог закону, що є запорукою здійснення ефективного досудового розслідування. При цьому наголошується, що здійснюючи нагляд за здійсненням досудового розслідування, прокурор повинен виходити з дотримання процесуальної самостійності слідчого. Враховуючи це, він не повинен втручатися у тактику проведення слідчих (розшукових) дій, нав'язувати свою думку без наявності серйозних для того підстав. Але, навіть маючи підстави для втручання у діяльність слідчого, прокурор повинен дотримуватися правил професійної етики, виявляти повагу до всіх учасників кримінального провадження і не допускати у своїй діяльності дій, що підривають його

³⁰ Конюшенко Я.О. Прокурорський нагляд за додержанням законності проведення слідчих (розшукових) дій. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/175/169>

³¹ Конюшенко Я.О. Прокурорський нагляд за додержанням законності проведення слідчих (розшукових) дій. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/175/169>

авторитет³².

М. В. Чорноусько вважає, що вони співвідносяться між собою як частина і ціле, аргументуючи це тим, що в ч. 2 ст. 36 КПК України «процесуальне керівництво» чітко позиціонується як вузько спрямована форма реалізації функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство³³.

В. М. Юрчишин з цього приводу зазначає, що «наглядова функція забезпечує законність усього досудового розслідування, а процесуальне керівництво спрямовує діяльність органів досудового розслідування на швидке, всебічне, повне та неупереджене розслідування кримінального правопорушення в рамках режиму законності, дотримання якого забезпечує наглядова функція»³⁴.

Із критикою функціональної спрямованості діяльності прокурора у кримінальному провадженні виступає й І. В. Канфуї. Учений зазначає, що «не можна вважати спрямованими на здійснення нагляду за дотриманням закону при здійсненні досудового розслідування ряд повноважень, передбачених пунктом 4 цієї норми (доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК), пунктом 5 (доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам) і пунктом 6 (призначати

³² Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. No2. С.120–123.

³³ Чорноусько М.В. Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.09. Київ, 2016. 259 с.

³⁴ Юрчишин В.М. Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія і практика: дис. ...д-ра юрид. наук. 12.00.09. Запоріжжя, 2016. 443 с.

ревізії та перевірки у порядку, визначеному законом)»³⁵.

На поліфункціональності прокурора у кримінальному провадженні наголошує також І.В. Гловюк. На її думку, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є формою прокурорського нагляду у досудовому провадженні, і тому неможливо розмежувати повноваження прокурора із здійснення нагляду та повноваження зі здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням, адже повноваження, передбачені ст. 36 КПК України не враховують різну функціональну спрямованість діяльності прокурора у кримінальному провадженні, оскільки усі вони віднесені до здійснення прокурором нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва³⁶. На думку ж авторки, прокурор у кримінальному провадженні реалізує функції прокурорського нагляду, кримінального переслідування, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням та міжнародного співробітництва.

³⁵ Канфуї І.В. Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням: зміст та проблеми. *Митна справа*. 2013. Спец. вип. С. 288-292.

³⁶ Гловюк І. В. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у досудовому провадженні: проблеми визначення. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 278-296.

ТЕМА 4. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНУ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

4.1. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система.

4.2. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

4.3. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

4.1. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система

Відповідно до частини першої статті 246 Кримінального процесуального кодексу України, негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт проведення та методи яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, прямо передбачених КПК України.

Правове регулювання негласних слідчих (розшукових) дій як окремого виду слідчих дій передбачає, що їх проведення, фіксація та використання результатів здійснюються з дотриманням загальних засад кримінального судочинства, вимог, установлених для проведення слідчих дій, а також особливостей, визначених у Главі 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії», Главі 40 «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю», та Розділі IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України.

О. Бабіков зазначає, що негласні слідчі (розшукові) дії можна систематизувати за такими ознаками:

- 1) у залежності від суб'єкта прийняття рішення на НС(Р)Д, що проводяться з дозволу слідчого судді, за рішенням прокурора, слідчого, за рішенням керівника органу досудового розслідування або слідчого за погодженням з таким керівником;

2) невідкладні (екстренні, негайні), тобто ті, що можуть бути проведенні у невідкладних випадках до ухвалення рішення слідчим суддею НС(Р)Д (ст. ст. 250, 268, 269 КПК України) та інші;

3) залежно від того, чи можуть бути залучені до проведення НС(Р)Д та складання протоколу особи щодо яких такі дії проводяться (зняття інформації з електронних інформаційних систем доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України) та (контроль за вчиненням злочину, що закінчується відкритим фіксуванням (ч. 4 ст. 271 КПК України);

4) НС(Р)Д, що можуть проводитися за фактами вчинення кримінальних правопорушень незалежно від ступеня тяжкості (ч. 2 ст. 264, ст. 268 КПК України) та ті, що можуть про водитися лише у кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини;

5) залежно від суб'єкта проведення (слідчими, дізнавачами, оперативним підрозділом);

6) залежно від можливості їх проводити на загально-доступні, та виняткові, проводити які уповноважені виключно БЕБ та НАБУ 269-1 КПК України);

7) залежно від застосування технічних засобів під час фіксації перебігу НС(Р)Д;

8) основні та додаткові (контроль за вчиненням злочину можливо розглянути як основний захід, а аудіо-, відеоконтроль, спостереження за особою чи річчю, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, якими фіксуються обставини контролю – як додаткові);

9) ті, що спрямовані на отримання доказів або на перевірку отриманих доказів.³⁷

³⁷ Бабіков О. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v5_2023/5_2023.pdf#page=41

4.2. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 246 КПК України).³⁸ Методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій – це сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, без її відома.

У науковій літературі такі підстави поділяють на фактичні і юридичні.³⁹ Фактичні підстави – це об'єктивні безпосередні причини проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що представлені у вигляді фактичної інформації про ознаки конкретних протиправних діянь або вказівок законодавця. Фактичну інформацію про підготовку чи вчинення невідомими особами злочину можна вважати достатньою, якщо визначені: подія злочину (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину); винність звинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення та мотиви злочину; обставини, що впливають на ступінь і характер відповідальності звинуваченого; характер і розмір завданої шкоди.

Треба мати на увазі, що проводити негласні слідчі (розшукові) дії можна при визначенні лише тих обставин

³⁸ Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

³⁹ Тарієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України: теорія і практика : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 512 с.

злочину, що входять у предмет доказування та встановити які іншим шляхом неможливо або надто утруднено. Юридичні підстави – це передбачені Кримінальним процесуальним кодексом та оперативно-розшуковим законодавством або іншими нормативними актами джерела інформації (як правило, документально оформлені), що надійшли до слідчого, прокурора і містять зведення про фактичні підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій. До їх числа відноситься наявність: відкритого кримінального провадження, доручення слідчого, прокурора або ухвали суду⁴⁰.

Необхідно констатувати, що законодавець дає перелік приводів для застосування підстав проведення оперативно-розшукової діяльності в ч. 2 ст. 6 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність», але не дає переліку підстав для здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, тому практично вони мають підстави, аналогічні до підстав проведення оперативно-розшукової діяльності, однак можливості їх застосування ширші. Підкреслимо, що проведення будь-якої негласної слідчої (розшукової) дії допускається тільки за наявності одночасно і приводу, і підстави, тому приводи – це передбачені законодавством або нормативними актами фактичні відомості, які надійшли від джерел (гласних або негласних), оформлені документально та містять відомості про підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій⁴¹.

Проведений аналіз наукових досліджень та чинного законодавства показав, що негласні слідчі (розшукові) дії повинні застосовуватись за наявності встановлених підстав та умов їх проведення. Дотримання закріплених в законі принципів і правил, що забезпечують баланс, з одного боку – інтересів особистості, яка має право на недоторканність приватного життя,

⁴⁰ Пчолкін В. Д. Правові засади використання матеріалів ОРД у кримінальному провадженні. *Теоретичні аспекти організації досудового розслідування: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Харків, 4 груд. 2015 р. Харків : ХНУВС, 2015. С. 70–73.

⁴¹ Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, О. І. Козаченко та ін. ; за заг. ред. Никифорчука Д. Й. Київ : НАВС, 2012. 138 с.

а з іншого боку – суспільства, зацікавленого в ефективній протидії злочинності буде сприяти ефективності здійснення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій і гарантувати забезпечення прав і свобод громадян.

4.3. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій

Проведення аналізу законодавства, яке визначає організаційно-правовий механізм здійснення нагляду за додержанням законів органами, що проводять негласні слідчі (розшукові) дії, розмежування повноважень прокурора під час здійснення оперативно-розшукових заходів і в разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій, вивчення практики застосування зазначеного законодавства, на нашу думку, допоможуть підготувати висновки та рекомендації щодо напрямів подальшого вдосконалення правового регулювання вчинення негласних слідчих (розшукових) дій⁴². Різновидами негласних слідчих (розшукових) дій є: втручання у приватне спілкування (аудіо-, відеоконтроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою в публічно доступних місцях; аудіо-, відеоконтроль місця; негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях; контроль за вчиненням злочину (контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки

⁴² Прядко, В. О., Комарницька, О. Б. (2014). Порівняльна характеристика оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій крізь призму наглядової діяльності прокурора як процесуального керівника. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, (1), 62-72.

злочину); виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (статті 260–264, 267–272, 274 КПК).

Як вбачається з КПК України, прокурор при здійсненні нагляду за досудовим розслідуванням застосовує такі види процесуального керівництва щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій:

1) доручає слідчому, органу досудового розслідування проведення НСРД;

2) надає вказівки цим же суб'єктам щодо проведення НСРД;

3) доручає проведення НСРД оперативним підрозділам;

4) погоджує або відмовляє у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення НСРД чи самостійно подає слідчому судді такі клопотання;

5) крім того, вищестоящий прокурор (Генеральний прокурор України, прокурори обласного рівня, міські, районні та прирівняні до них, їх перші заступники і заступники) мають право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих та підпорядкованих прокурорів, у т.ч. щодо проведення НСРД⁴³.

При проведенні негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування прокурор здійснює нагляд за додержанням законів у формі процесуального керівництва. Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, викладаючи його в постанові, а у випадках, передбачених КПК, – слідчий суддя (ухвала) за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором.

Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину.

⁴³ Прядко, В. О. (2015). Мета, завдання та суть прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва негласними слідчими (розшуковими) діями. *Судова апеляція*, (1), 42-49.

Прокурор також наділений повноваженнями:

- доручати слідчому, органу досудового розслідування проводити у встановлений прокурором строк негласні слідчі (розшукові) дії або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) дії;
- доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;
- скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих (у тому числі щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій);
- погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій чи самостійно подавати такі клопотання.

Здійснюючи процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та, відповідно, нагляд за додержанням законів уповноваженими органами, прокурор також має право заборонити або припинити подальше проведення НС(Р)Д. Така компетенція є елементом механізму стримувань та противаг, що покликаний запобігати необґрунтованому застосуванню процесуальних дій із суттєвим втручанням у приватне життя особи, та відіграє важливу роль у забезпеченні законності, виступаючи процесуальним запобіжником від зловживання спеціальними засобами кримінального переслідування. Водночас, аналіз чинного нормативного регулювання дає підстави стверджувати, що вказані повноваження прокурора сформульовані надто загально, без належної деталізації порядку їх реалізації, критеріїв та підстав прийняття відповідного рішення⁴⁴.

⁴⁴ Негласних П. (2025). Роль прокурора як належного суб'єкта ініціювання, проведення та контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. *ПРАВО*, С. 536-545.

ТЕМА 5. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ ЩОДО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

5.1. Поняття, суть, ознаки підозри за кримінально-процесуальним законодавством.

5.2. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, що здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням.

5.3. Зміст та форма письмового повідомлення про підозру.

5.1. Поняття, суть, ознаки підозри за кримінально-процесуальним законодавством

Чинне кримінальне процесуальне законодавство не містить нормативного визначення підозри, але водночас у цілій низці статей КПК України законодавець згадує поняття: «при від підозри», «обґрунтована підозра», «суть підозри», «підстава для підозри», «характер і тяжкість підозри».

Більш широке визначення підозри дає І. В. Рогатюк, зазначаючи, що вона є одним з елементів обвинувачення: «не тільки за тримання, а й застосування усіх видів запобіжних заходів є елементами функції обвинувачення, оскільки вони застосовуються у зв'язку з підозрою і конкретним фактом, який викриває особу у вчиненні кримінального правопорушення. Зрештою, коли людина в чомусь підозрюється, то природно, що її в чомусь обвинувачують. Інакше бути не може».⁴⁵

О. В. Капліна виділяє такі ознаки підозри у кримінальному провадженні:

1. Підозра може сформуватися тільки після внесення відомостей до ЄРДР, початку кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових), негласних (розшукових) та інших процесуальних дій.

⁴⁵ Рогатюк І.В. Повідомлення про підозру: значення інституту та проблеми правозастосування. *Науковий вісник Національної академії вчуні тришніх справ*. 2015. № 3. С. 115-124.

2. Підозра може виникнути в осіб, які здійснюють досудове розслідування – слідчого та/або прокурора. Це положення має важливе значення, оскільки припущення про вчинення кримінального правопорушення певною особою, яке виникло у потерпілого, його представника, заявника, свідка, особи, яка здійснила законне затримання у порядку ст. 207 КПК України, тощо не тягнуть за собою правових наслідків, та можуть бути підставою для висунення та перевірки слідчих версій стороною обвинувачення.

3. Підозра завжди суб'єктивна, оскільки виникає на підставі внутрішнього переконання слідчого та/або прокурора, яке формується відповідно до зібраних у кримінальному провадженні доказів.

4. Підозра – це ймовірне судження, припущення, попередній висновок про причетність конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення.

У разі отримання нових доказів раніше повідомлена підозра може бути змінена. Це відрізняє підозру від підсумкового висновку слідчого чи прокурора про винуватість особи, який формулюється у обвинувальному акті, та має бути з точки зору сторони обвинувачення обґрунтованим, достовірним та остаточною. Саме тому обвинувачення, відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 3 КПК України, є твердженням про вчинення певною особою діяння, передбаченого Законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, установленому КПК України. Підозра не може бути твердженням, її суть полягає в тому, що це тільки припущення, яке необхідно перевірити під час нового етапу досудового розслідування, який настає після повідомлення про підозру конкретної особи.

5. Підозра повинна бути обґрунтованою, оскільки закон вимагає, що особа обов'язково повідомляється про підозру передусім за наявності достатніх доказів для її підозри у вчиненні кримінального правопорушення (п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України). Якщо про підозру повідомляється особа у разі обрання щодо неї запобіжного заходу, у клопотанні слідчого також уже мають бути такі достатні докази, оскільки КПК України встановлює, що підставою для застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального

правопорушення (ч. 2 ст. 177 КПК України). Підставою для ймовірного висновку про причетність особи до вчинення злочину та повідомлення особи про підозру є також сам собою факт затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення (п. 1 ч. 1 ст. 276 КПК України). Цим фактом і обґрунтовується виникнення припущення про вчинення кримінального правопорушення певною особою.

6. Підозра має бути формалізована у вигляді процесуального документа – повідомлення про підозру, який складається відповідно до вимог ст. 277 КПК України. Сама собою підозра без її юридичного оформлення є тільки гіпотезою та не породжує правових наслідків.

7. Підозра як обґрунтоване припущення про вчинення кримінального правопорушення певною особою має бути перевірена під час кримінального процесуального доказування для її спростування або підтвердження та трансформації в обвинувальне твердження, що знайде своє відображення в обвинувальному акті. Причому підозра не повинна бути єдиним припущенням, яке у свідомості слідчого чи прокурора перетворюється на презумпцію винуватості особи. Вона має бути сформульована та перевірена у сукупності зі всіма доказами, разом із версією про невинуватість особи, про непричетність її до вчинення кримінального правопорушення, що повністю відповідатиме правовому змісту такої засади кримінального провадження, як презумпція невинуватості.

8. Підозра не може ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом. Це випливає із загальної засади законності кримінального провадження (ч. 1, 2 ст. 9 КПК України), а також прямо передбачено у ч. 3 ст. 17 КПК України.

9. Підозра – це обов’язковий етап кримінального провадження, зокрема стадії досудового розслідування, оскільки саме з моменту повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення починається притягнення особи до кримінальної відповідальності (п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК України).

10. Структурні елементи, які входять до підозри та формалізуються у повідомленні про підозру, мають повністю

відтворюватися в обвинувальному акті. У випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або при зміні первинної підозри, слідчий, прокурор зобов'язані знову вручити особі повідомлення про підозру з виконанням вимог ст. 278 КПК України. Звичайно, фактичні дані, які входять до змісту підозри, можуть не мати фотографічної ідентичності з обвинувальним актом, тобто можуть бути значно вужчі, ніж ті, що слідчий чи прокурор вкажуть в обвинувальному акті. Навіть закон надає таку можливість, оскільки відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 277 КПК України до повідомлення належить стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення у вчиненні якого підозрюється особа⁴⁶.

Щоб дати повне визначення поняття повідомлення про підозру в кримінальному провадженні, доцільно встановити його ознаки. Ними є:

- повідомлення про підозру є проміжним результатом вирішення кримінального провадження, тобто його подальшого руху та підсумком процесу вирішення питання про початок процедури притягнення особи до кримінальної відповідальності;
- повідомлення про підозру є актом застосування норм кримінального процесуального права;
- повідомлення про підозру приймається на підставі кримінального процесуального закону та спирає на конкретну норму, тобто є законними і обґрунтованими;
- виходить від компетентних органів держави їх посадових осіб (прокурора, слідчого) і має категоричний, офіційно-владний, обов'язковий для виконання характер;
- повідомлення про підозру адресується чітко визначеному суб'єкту (особі, яка вчинила кримінальне правопорушення і у зв'язку із чим вона затримана або її причетність встановлена доказами у кримінальному провадженні), тобто є засобами індивідуальної правової регламентації кримінальних процесуальних відносин;

⁴⁶ Капліна О.В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* № 1, 2013 С.238-242

– повідомлення про підозру має певну встановлену кримінальним процесуальним законом форму документа (окрім назви за формою, містить інші чітко позначені реквізити: дата та місце складання; назву органів або посадових осіб, котрі їх видали; підписи, дати; мають сувору структуру тощо).⁴⁷

Повідомлення про підозру – це результат розумової діяльності слідчого, прокурора щодо оцінки наявних у матеріалах кримінального провадження доказів, які з достатньою переконливістю вказують на ймовірність вчинення кримінального правопорушення певною особою, що виражається у процесуальному документі, який складається в письмовій формі відповідно до норм кримінального процесуального закону України і вручається особі, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, що зумовлює набуття цією особою процесуального статусу підозрюваного.⁴⁸

5.2. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, який здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням

Відповідно до Наказу № 309 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні»⁴⁹:

1. За наявності обґрунтованих підстав вважати, що кримінальне правопорушення вчинено у складі організованої групи чи злочинної організації, або у разі вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 255-1, 255-2, 255-3 КК України (крім віднесених до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України), а також після отримання

⁴⁷ Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 774 с.

⁴⁸ Рогатюк І.В. Повідомлення про підозру: значення інституту та проблеми правозастосування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* № 3, 2015. С. 115-124.

⁴⁹ Наказ Офісу Генерального прокурора України “Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні” № 309 від 30.09.2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>

інформації про внесення до ЄРДР відомостей або у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні таких кримінальних правопорушень невідкладно визначати групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у кримінальному провадженні, до складу якої старшим групи включати прокурора структурного підрозділу, що забезпечує нагляд у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності прокуратури відповідного рівня, визначеного абзацом четвертим підпункту 4 пункту 7 цього наказу, згідно з компетенцією.

2. У разі отримання достатніх доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення у складі організованої групи чи злочинної організації або вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 255-1, 255-2, 255-3, а також статтями 436, 437, 438, 439, 440, 442, 442-1, 447 КК України, завчасно складати мотивований висновок, який надсилати до структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора, що забезпечує нагляд у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності згідно з абзацом четвертим підпункту 4 пункту 7 цього наказу чи про кримінальні правопорушення, вчинені в умовах збройного конфлікту, згідно з компетенцією.

Забезпечувати виконання вимог частин п'ятої та сьомої статті 214 КПК України при розгляді заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, матеріалів, переданих на підставі ст. 253 КУпАП, що надходять до органів прокуратури, у тому числі на гарячі лінії або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, а якщо такі повідомлення отримано під час особистого прийому, то також ознайомлювати заявників під підпис про кримінальну відповідальність за статтею 383 КК України за подання завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.

Перед складанням письмового повідомлення про підозру або його погодженням вживати заходів до встановлення даних щодо наявності в особи статусу, який відповідно до частини першої статті 480 КПК України передбачає здійснення особливого порядку кримінального провадження.

5.3. Зміст та форма письмового повідомлення про підозру

Відповідно до ст. 277 КПК України, письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором⁵⁰.

Повідомлення має містити такі відомості:

- 1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення;
- 2) анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру;
- 3) найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення;
- 4) зміст підозри;
- 5) правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 6) стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру;
- 7) права підозрюваного;
- 8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення⁵¹.

⁵⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁵¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

ТЕМА 6. НАГЛЯД ПРОКУРОРА НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

6.1. Поняття, види, мета та підстави застосування запобіжних заходів.

6.2. Порядок застосування запобіжних заходів.

6.3. Повноваження прокурора, процесуального керівника, у кримінальному провадженні за дотриманням законів при обранні запобіжних заходів.

6.1. Поняття, види, мета та підстави застосування запобіжних заходів

В науковій літературі часто наголошують на меті застосування заходів процесуального примусу, яка полягає в усуненні чинників, які негативно впливають на виконання завдань кримінального процесу або на рішення органу досудового розслідування.⁵² Наприклад, важко забезпечити дотримання прав потерпілого або свідків, якщо до підозрюваного не застосовано взяття під варту і він може вільно погрожувати або вчинити інший злочин для продовження своєї діяльності. В такому випадку, при наявності загрози вчинення підозрюваним нового злочину простіше використати такий запобіжний захід, який не допустить вказаної поведінки підозрюваного.

Запобіжними заходами є:

- 1) особисте зобов'язання;
- 2) особиста порука;
- 3) застава;
- 4) домашній арешт;
- 5) тримання під вартою.⁵³

⁵² Досудове розслідування кримінальних справ : навч.-практ. посіб. / Грошевий Ю. М. та ін.; за заг. ред. Ю. М. Грошевого. Харків : ФІНН, 2009. 328 с.

⁵³ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

О. В. Верхогляд-Герасименко проаналізувала властивості заходів забезпечення кримінального провадження детально і визначила такі їх ознаки в кримінальному процесі: «мають процесуальний характер і регулюються кримінально-процесуальним законом, а тому є складовою кримінальної процесуальної форми. Цією ознакою вони відрізняються від інших примусових заходів, які застосовуються при провадженні по кримінальній справі (наприклад, адміністративних або дисциплінарних стягнень); підстави, межі та порядок їх застосування детально регламентовані законом; спрямовані на досягнення єдиної мети – забезпечити належний порядок кримінально-процесуальної діяльності та вирішення завдань кримінального судочинства; мають виражений примусовий характер – застосовуються незалежно від волевиявлення осіб, щодо яких допустимий кримінально-процесуальний примус ...; мають виключний характер – тобто застосовуються лише в тих випадках, коли іншими заходами публічні завдання кримінального процесу досягнути неможливо; специфічний суб'єкт застосування – процесуальний примус є різновидом державного примусу, а тому суб'єктом його застосування завжди є виключно компетентні державні органи та посадові особи, які здійснюють кримінальне провадження»⁵⁴.

З позицією вченої можна повністю погодитися, адже визначено важливі ознаки заходів забезпечення.

Перша передбачає правове регулювання нормами КПК України, в якому чітко передбачені всі умови, підстави та вимоги до документів у випадку застосування певного заходу забезпечення провадження.

Друге, мета визначає необхідність, види та строки застосування заходів, якщо до підозрюваного можна застосувати домашній арешт за умови позитивної поведінки та відсутності загрози негативного впливу на потерпілих, використовують вказаний запобіжний захід, проте при наявності загрози потрібно обмежити можливість підозрюваного негативно впливати на потерпілого і застосувати інший запобіжний захід – взяття під варту.

⁵⁴ Верхогляд-Герасименко О. В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія. Харків : Юрайт, 2012. 216 с.

Третя ознака передбачає примус при використанні, який застосовується залежно від міри запобіжного заходу, до запобіжних заходів, при яких не передбачається обмеження волі підозрюваного менше, у випадку обмеження волі – використовується більше примусу.

Четверта ознака передбачає виключність застосування у випадках, коли іншим способом не можна досягнути завдань кримінального процесу.

П'ята ознака передбачає можливість застосування тільки правоохоронними органами, які мають визначену в законі компетенцію. У кримінальному процесуальному кодексі використовується поняття заходи забезпечення кримінального провадження⁵⁵.

6.2. Порядок застосування запобіжних заходів

Системний аналіз положень КПК України приводить до висновку, що процесуальний порядок «застосування» запобіжних заходів передбачає прийняття рішення про обрання, продовження строку запобіжного заходу, його зміну, скасування або припинення дії.

Обрання запобіжного заходу – це початковий момент процесуального порядку застосування запобіжного заходу, який пов'язаний із прийняттям судового рішення про початок дії запобіжного заходу.

Зміна запобіжного заходу являє собою прийняття судового рішення про скасування попереднього виду запобіжного заходу та обрання нового виду запобіжного заходу.

Продовження строку запобіжного заходу – це прийняття судового рішення про збільшення строку дії запобіжного заходу, який був раніше обраний до особи.

Скасування запобіжного заходу – це кінцевий момент процесуального порядку застосування запобіжного заходу, який пов'язаний із прийняттям судового рішення про відміну дії раніше обраного запобіжного заходу.

⁵⁵ Яворська, В. Г., Шевчук, О. М. Поняття запобіжних заходів в кримінальному провадженні. *Актуальні питання юридичної науки*–2023, 150.

Припинення дії запобіжного заходу – це кінцевий момент процесуального порядку застосування запобіжного заходу, пов'язаний із відміною дії запобіжного заходу у випадках, передбачених законом.

Процес застосування норм права за своїм характером є активною діяльністю компетентних органів, що має початковий момент і момент закінчення. Правозастосовний процес будь-якої норми проходить кілька етапів. У зв'язку з цим практика застосування запобіжних заходів вимагає чіткого вирішення теоретичних питань щодо змісту процедури застосування запобіжних заходів із визначенням його початкового та кінцевого моменту⁵⁶.

У зв'язку з внесенням законодавчих змін, які вплинули на сферу застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні, зокрема таких як «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав», «Про внесення змін до Кримінального кодексу та КПК України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки», «Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», «Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» встановили низку особливостей, які стосуються проведення досудового розслідування, судового розгляду, процесуальних дій, повноважень слідчого судді та керівника органу прокуратури, строків досудового розслідування, застосування запобіжних заходів, порядку закінчення досудового розслідування та можливості відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану⁵⁷.

⁵⁶ Фоміна Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу. *Підприємництво, господарство і право* № 2/2018. С. 207-211

⁵⁷ Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 01.05.2022 року № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

6.3. Повноваження прокурора, процесуального керівника, у кримінальному провадженні за дотриманням законів при обранні запобіжних заходів

Особливості інституту запобіжних заходів визначають два важливі аспекти діяльності прокурора щодо їх уживання. По-перше, участь прокурора у застосуванні запобіжних заходів спрямована на забезпечення дієвості кримінального провадження. По-друге, прокурор повинен наглядати за додержанням прав і за конних інтересів особи при застосуванні запобіжних заходів. Виокремлення їх відповідає таким сформульованим у науковій юридичній літературі загальним напрямам діяльності прокурора у кримінальному провадженні, як забезпечення прав і законних інтересів особи (правозахисна діяльність) та здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням.⁵⁸ Ці напрями прокурорської діяльності щодо застосування запобіжних заходів перебувають у нерозривній єдності та взаємозв'язку, їх поєднання дає змогу прокурору досягти спеціальних завдань участі у кримінальному провадженні, сформульованих у ст. 2 КПК України, а також загальних завдань прокурорської діяльності, визначених у ст. 4 Закону України «Про прокуратуру».

Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів є комплексною діяльністю, яка передбачає кілька етапів. Залежно від процесу їх застосування у науковій юридичній літературі виокремлюється «обрання запобіжного заходу», що розуміється як прийняття рішення про запобіжний захід, і «застосування запобіжного заходу», що розглядається як процесуальна дія, яка здійснюється з моменту прийняття рішення про обрання запобіжного заходу до його скасування чи зміни.⁵⁹

⁵⁸ Марчук Н. Основні напрями участі прокурора в кримінальному провадженні на досудових стадіях. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 4. С. 57–62.

⁵⁹ Вапнярчук В. В. Запобіжні заходи, не пов'язані із взяттям під варту, в новому КПК України та проблеми їх процесуальної регламентації. *Роль захисника у досудовому слідстві при обранні запобіжних заходів, не пов'язаних із взяттям*

Такий підхід має бути доповнений з урахуванням положень КПК України. Відповідно, алгоритм участі прокурора у застосуванні запобіжних заходів у кримінальному провадженні має три етапи: 1) ініціювання застосування запобіжного заходу; 2) обрання запобіжного заходу; 3) виконання запобіжного заходу. На кожному з цих етапів участь прокурора у забезпеченні законності застосування запобіжних заходів відбувається у своєрідних формах і властивими лише їм засобами та методами прокурорської діяльності.

На другому етапі прокурор бере участь у вирішенні питання про застосування запобіжного заходу слідчим суддею, судом, що здійснюється шляхом участі прокурора у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу. Відповідно до ч. 1 ст. 193 КПК України, розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу відбувається за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника. Отже, прокурор є обов'язковим учасником такого розгляду і зобов'язаний доводити перед слідчим суддею, судом обставини, які свідчать про: 1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; 2) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст. 177 КПК України; 3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні⁶⁰.

На етапі виконання запобіжного заходу прокурор здійснює нагляд за додержанням становлених законом порядку і умов безпосередньої реалізації запобіжного заходу. При цьому необхідно враховувати, що у законодавстві передбачено диференціацію суб'єктів виконання різних запобіжних заходів. Так, відповідно до ч. 3 ст. 179, ч. 6 ст. 180 КПК України контроль за виконанням особистого зобов'язання та особистої поруки

під варту: м-ли міжнар. наук. практ. конф., 22–23 лютого 2006 р., м. Харків / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. – Х.; К.: ПП «Серга», 2006. – С. 105–110.

⁶⁰ Лапкін, А. (2014). Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*, (1), 58–63.

здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, – прокурор. Контроль за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, покладається на працівників органу внутрішніх справ (ст. 181 КПК України). Виконання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою здійснюється в установах попереднього ув'язнення, а затримання осіб – у місцях тримання затриманих. Тому предмет і зміст наглядової діяльності прокурора на цьому етапі різняться залежно від виду запобіжного заходу⁶¹.

⁶¹ Лапкін, А. (2014). Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*, (1), 58-63.

ТЕМА 7. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ЩОДО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПІД ЧАС ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

7.1. Загальні положення та форми закінчення досудового розслідування.

7.2. Реалізація повноважень прокурора при закритті кримінального провадження.

7.3. Повноваження прокурора при звільненні від кримінальної відповідальності.

7.4. Реалізація повноважень прокурора при зверненні до суду з обвинувальним актом.

7.5. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

1. Загальні положення та форми закінчення досудового розслідування

Т. В. Каткова зазначає, що закінчення досудового слідства – важливий етап провадження щодо кримінальної справи, на якому слідчий завершує свою плідну роботу щодо дослідження доказів, які викривають особу в учиненні злочину, і приймає остаточне рішення про подальший рух кримінальної справи.

Стаття 283 КПК України⁶² визначає загальні положення щодо закінчення досудового розслідування. У ній указується, що особа має право: а) на розгляд обвинувачення проти неї в суді в найкоротший строк; б) на закінчення досудового розслідування шляхом закриття провадження.

Досудове розслідування визнається закінченим, коли виконані вимоги ст. 91 КПК України про встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

⁶² Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Частина 2 коментованої статті 283 КПК України⁶³ вимагає, щоб прокурор у найбільш короткий строк після повідомлення особі про підозру прийняв одне з таких рішень:

- 1) закрити кримінальне провадження;
- 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) звернутися до суду з обвинувальним актом;
- 4) звернутися до суду з клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру;
- 5) звернутися до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру. Прокурором обов'язково вносяться відомості про закінчення досудового розслідування до СРДР.

Поняття «завершення досудового розслідування» має нормативну і практичну об'єктивізацію, насамперед, через ст. 290 КПК України. Визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Як убачається з цієї норми, момент завершення досудового розслідування залежить від рішення прокурора, коли, на його думку, наявні достатні докази для складання обвинувального акту або клопотання про застосування примусових заходів. Водночас ч. 4 ст. 110 КПК України закріплює, що обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування.⁶⁴

⁶³ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁶⁴ Завершення і закінчення досудового розслідування: гра слів чи різні етапи досудового розслідування URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/zavershennya-i-zakinchennya-dosudovogo-rozsliduvannya-gra-sliv-chi-rizni-etapi-dosudovogo-rozsliduvannya.html>

Останньою формою закінчення досудового розслідування, що передбачено ст. 283 КПК України, є складання обвинувального акту, клопотання про застосування до особи примусових заходів медичного чи виховного характеру. Проте саме цій формі закінчення було приділено найбільше уваги з боку науковців і практиків. І така ситуація вважається цілком логічною. Справді, саме направлення даних процесуальних документів до суду передбачає судовий розгляд, за результатами якого (з великою долею вірогідності) суд винесе рішення, яке суттєво обмежує права обвинуваченого. Проте, як у кожному з випадків, складання обвинувального акту не являє собою лише винесення рішення та його офіційне оформлення. Така форма закінчення досудового розслідування представляє собою цілий спектр процесуальних дій, які має виконати слідчий. І першою процесуальною дією слідчого у даному випадку повинно бути ознайомлення учасників кримінального провадження з матеріалами досудового розслідування⁶⁵.

2. Реалізація повноважень прокурора при закритті кримінального провадження

Правова природа прокурорського нагляду за законністю за криття кримінального провадження впливає із того, що, згідно із ч. 2 ст. 283 КПК України⁶⁶, прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну з таких дій: 1) закрити кримінальне провадження; 2) звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відповідно законодавець виділяє три форми закінчення досудового

⁶⁵ Драгоненко А. О. (2021). Форми закінчення досудового розслідування: новелли законодавства. *Наукові записки. Серія: Право*, (10), 99-103.

⁶⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

розслідування, пов'язавши їх реалізацію із прокурором через конструювання відповідного процесуального обов'язку останнього (у найкоротший строк після повідомлення особі про підозру здійснити одну із цих дій, тобто обрати відповідну форму закінчення досудового розслідування).

Зазначений обов'язок прокурор реалізує в межах процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке визначається О. М. Косим як самостійний напрям прокурорської діяльності, спрямований на забезпечення швидкого, повного, всебічного і неупередженого розслідування – дослідження всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення з метою надання зібраним доказам належної правової оцінки⁶⁷. Дану діяльність необхідно розглядати в контексті здійснення прокурором кримінального переслідування, що, як указує А. В. Лапкін, у широкому значенні охоплює всю процесуальну діяльність у кримінальному провадженні: встановлення події і обставин злочину, особи, що його вчинила, доведення винності останньої та її покарання⁶⁸. При цьому, як слушно зауважує В. С. Бабкова, процесуальне керівництво розслідуванням з боку прокурора передбачає, що він наділений владними повноваженнями, використовуючи які повинен забезпечити законність і обґрунтованість процесуальних рішень органів досудового розслідування і, відповідно, для виконання цього завдання він має повноваження щодо скасування незаконних і не обґрунтованих рішень слідчого⁶⁹. Особливе значення вказані твердження набувають стосовно такої форми закінчення досудового розслідування, як закриття кримінального провадження, оскільки її реалізація на практиці часто пов'язана із порушеннями вимог закону

⁶⁷ Косий О. М. Повноваження прокурора у кримінальному переслідуванні в аспекті процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 106–113.

⁶⁸ Лапкін А. В. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 52–58.

⁶⁹ Бабкова В.М. Проблеми здійснення прокурором наглядових повноважень у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 71–73.

3. Повноваження прокурора при звільненні від кримінальної відповідальності

Функціональна спрямованість службової поведінки прокурора залежить від етапів кримінального правосуддя, на яких реалізується процедура звільнення особи від кримінальної відповідальності. Умовно ці етапи можна поділити на: етап досудового розслідування справи та підготовку матеріалів для розгляду судом; судовий розгляд справи та вирішення судом питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; оскарження рішень суду; виконання рішення суду про закриття кримінальної справи зі звільненням обвинуваченого від кримінальної відповідальності (в частині реалізації умовного виду звільнення)⁷⁰.

Загальні принципові зобов'язувальні вимоги щодо здійснення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності, в яких відтворюється законність і справедливість досудового розслідування щодо осіб, які можуть сподіватися на звільнення від кримінальної відповідальності, містяться у ст. 285 КПК. Звертається увага на те, що особа звільняється від кримінальної відповідальності лише у випадках, передбачених законом України про кримінальну відповідальність. Отже, наголошується на особливому значенні підстав й умов застосування різних видів звільнення, визначених у матеріальній галузі права – кримінальному праві. Особі, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення та щодо якої передбачена можливість звільнення від кримінальної відповідальності, має бути роз'яснено суть підозри чи обвинувачення, підставу звільнення від відповідальності, право на таке звільнення та право заперечувати проти закриття кримінального провадження з огляду на звільнення від кримінальної відповідальності⁷¹.

⁷⁰ Марченко, О. А. (2017). Роль та значення прокурора як учасника кримінально-процесуальних відносин у звільненні від кримінальної відповідальності за чинним і попереднім законодавством. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*, (1), 285-294.

⁷¹ Марченко, О. А. (2017). Роль та значення прокурора як учасника кримінально-процесуальних відносин у звільненні від кримінальної

Звернення прокурора до суду з клопотанням про звільнення особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, від кримінальної відповідальності є однією з форм закінчення досудового розслідування – одним із трьох можливих варіантів закінчення досудового розслідування (окрім закриття кримінального провадження, звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру) (ст. 283 КПК).

4. Реалізація повноважень прокурора при зверненні до суду з обвинувальним актом

Однією із форм закінчення досудового розслідування відповідно до ч. 2 ст. 283 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) є звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Підсумковим процесуальним документом стадії досудового розслідування є обвинувальний акт, який складається уповноваженими особами після виконання процесуальних дій, які передбачені ст. 290 КПК. Обвинувальний акт складається слідчим і затверджується прокурором або може бути складений прокурором, якщо він не погоджується з обвинувальним актом, який був складений слідчим.

На кінцевому етапі досудового розслідування у прокурора повинно скластись переконання про достовірність висновків винуватості підозрюваного та доведеність самого обвинувачення, зроблених слідчим в обвинувальному акті. Затвердження обвинувального акта прокурором варто розглядати як згоду прокурора з висновками слідчого. Затвердження обвинувального акта прокурором згідно чинного законодавства не є абсолютним, оскільки відповідно до п. 3 ч. 3 ст. 314 КПК суддя має право під час підготовчого провадження повернути обвинувальний акт прокурору, якщо він не відповідає вимогам КПК. Після усунення

відповідальності за чинним і попереднім законодавством. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*, (1), 285-294.

недоліків в обвинувальному акті, прокурор складає новий обвинувальний акт та надає його копію підозрюваному, його захиснику, законному представнику або представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження.⁷²

Крім затвердження обвинувального акта та направлення його до суду чи складання нового обвинувального акта, прокурор має право повернути матеріали досудового розслідування слідчому для проведення додаткових слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій. У такому випадку разом із обвинувальним актом прокурор дає слідчому письмові вказівки в даному кримінальному провадженні. Після проведення усіх необхідних дій, що зазначених у вказівках прокурора, слідчий повторно відкриває матеріали досудового розслідування відповідно до ст. 290 КПК, складає новий обвинувальний акт і направляє його прокурору для затвердження.

Чинний КПК не передбачає часових рамок, протягом яких прокурор повинен вчинити дії з перевірки обвинувального акта. Очевидно, такі дії повинні вчинятись у межах строків досудового розслідування та в найкоротший термін. Відповідно до ч. 2 ст. 301 КПК, слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, подати на затвердження прокурору обвинувальний акт, який останній повинен перевірити до спливу тридцятиденного терміну з моменту повідомлення особі про підозру. На нашу думку, в чинному КПК необхідно передбачити чіткий строк, в межах якого прокурор повинен вчинити дії з перевірки обвинувального акта не тільки щодо кримінальних проступків, а й щодо злочинів.⁷³

⁷² Гринюк, В. О. (2015). Повноваження прокурора щодо перевірки обвинувального акта на стадії досудового розслідування. URL: <https://clar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f44d419c-414e-488a-bd78-165ccbf3593f/content>

⁷³ Гринюк В.О. (2015). Повноваження прокурора щодо перевірки обвинувального акта на стадії досудового розслідування. URL: <https://clar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f44d419c-414e-488a-bd78-165ccbf3593f/content>

7.5. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру

Інститут застосування примусових заходів медичного характеру існує у кримінальній та інших галузях законодавства більшості країн світу. Положення щодо порядку регулювання цього інституту можна віднайти і у законодавстві країн СНД, зокрема у національному кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві України. Крім того, наукові рекомендації, що становлять основу його правового регулювання, відображені у таких галузях науки і практики як судова експертологія, психіатрія, психологія та інші.⁷⁴

За визначенням В. В. Печко, у національному законодавстві ПЗМХ віднесено до «інших заходів кримінально правового характеру», які реалізуються шляхом надання амбулаторної психіатричної допомоги та направленні особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння (бездіяльність), що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом про кримінальну відповідальність України, в спеціальний психіатричний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею нових суспільно небезпечних діянь.⁷⁵

У правозастосовній діяльності слідчий, дізнавач, прокурор за необхідності застосування ПЗМХ на стадії досудового розслідування повинен мати певні правові та процесуальні підстави для проведення кримінального провадження у спеціальній – особливій процесуальній формі. У чинному КПК України вказане регламентується главою 39 КПК України. Однак серед науковців має місце наукова дискусія з напрямку, що досліджується. У ході неї розглядається низка проблемних питань, серед яких – підходи до розуміння і використання

⁷⁴ Туренко Д.В., Юхно О.О. Особливості досудового розслідування щодо застосування примусових заходів медичного характеру : монографія. За наук. ред. д. ю. н., професора Юхна О. О. Харків : *Факт*, 2024. 223 с.

⁷⁵ Печко В.В. Інститут застосування примусових заходів медичного характеру у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 39.

термінологічного апарату інституту ПЗМХ. Вказане прослідковується, починаючи із змісту положень ст. 503 КПК України «Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру». Так, Н. М. Сенченко звертає увагу на те, що у назві ст. 503 «Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру» КПК України використовується термін «підстави», але в самому тексті ч. 1 цієї ж статті зазначається про «достатні підстави», а в ч. 2 знов застосовується термін «підстави» для здійснення кримінального провадження щодо застосування ПМЗХ, до яких віднесено такі: 1) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності; 2) особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку. На наукову позицію цього вченого, «достатність» даних кримінального провадження є оціночним поняттям і має визначатися з урахуванням усіх обставин, зафіксованих у матеріалах кримінального провадження, тому слід вести мову про дуалізм використання вказаних термінів (у назві ст. 503 та її ч. 1 і 2), що ускладнює розуміння цих термінів по суті, зокрема, у правозастосовній діяльності⁷⁶.

Досліджуючи особливості досудового розслідування суспільно небезпечних діянь, вчинених особами, щодо яких передбачено застосування примусових заходів медичного характеру, перш за все слід охарактеризувати особливості його початку. Початок досудового розслідування такої категорії кримінальних правопорушень здійснюється за загальними положеннями, що встановлені чинним КПК України, згідно яких «Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинений злочин або кримінальний проступок, чи після самостійного виявлення ними з будь-якого джерела обставин і підстав, що можуть свідчити про вчинення таких дій або бездіяльності, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати досудове розслідування і через 24 години з моменту внесення таких

⁷⁶ Сенченко Н. М. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Право і суспільство*. № 5. 2 ч. 2015. С. 229-230.

відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР»⁷⁷. Таке положення є обов'язковим для реєстрації будь-яких вчинених кримінальних правопорушень. У ході досудового розслідування слідчий, дізнавач, прокурор повинні встановити причетність конкретної особи до конкретного суспільно небезпечного діяння (злочину), а дізнавач до вчинення кримінального проступку, в повному обсязі встановити обставини їх вчинення (крім суб'єктивної сторони).

Досудове розслідування за результатами проведення якого можливе звернення до суду з клопотанням про застосування ПЗМХ має свої законодавчі, організаційні і процесуальні особливості. За визначенням В. Л. Кириченко законодавець у положеннях ст. 505 КПК України поставив перед стороною обвинувачення доволі чітке завдання щодо встановлення обставин, що підлягають з'ясуванню під час досудового розслідування у кримінальному провадженні з приводу застосування ПЗМХ. Окрім загальних завдань, тобто таких, що збігаються за змістом із завданнями, передбаченими у ст. 91 КПК України, слідчий, (пропущено дізнавач – ред. авт.), прокурор мають під час досудового розслідування: 1) зібрати докази на підтвердження наявності в особи розладу психічної діяльності в минулому, ступеня і характеру розладу психічної діяльності чи психічної хвороби на час вчинення кримінального правопорушення чи на час досудового розслідування; 2) здійснити аналіз доказів щодо поведінки особи до вчинення кримінального правопорушення, під час його вчинення і після нього; 3) з'ясувати наскільки особа внаслідок її психічного стану є небезпечною для самої себе та інших осіб, а також наскільки реальною є можливість спричинення іншої істотної шкоди такою особою у разі незастосування щодо неї ПЗМХ. Але при цьому не підлягають встановленню у кримінальному провадженні про застосування ПЗМХ – умисел, мета і мотив, тобто суб'єктивна сторона суспільно небезпечного діяння, що пов'язано з дефектами інтелекту та/або волі особи з розладами психіки та поведінки.⁷⁸

⁷⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁷⁸ Кириченко В. Л. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2020. С. 90-91.

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ, НАГЛЯДОВІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА

1.1. Засоби та методика прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва.

1.2. Процесуальний статус прокурора у кримінальному провадженні.

1.3. Призначення та заміна прокурора у кримінальному провадженні.

1.4. Розв'язування казусів і виконання тестових завдань

Тестові завдання

1. Предметом навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора» є:

А) лише класичний прокурорський нагляд за додержанням законів;

В) сукупність правових норм, теоретичних положень, організаційно-методичних засад та практичних аспектів діяльності прокурора щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням;

С) тільки повноваження слідчого;

Д) діяльність суду щодо розгляду кримінальних справ.

2. Згідно зі ст. 36 КПК України прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі:

А) відомчого контролю;

В) процесуального керівництва;

С) оперативно-розшукової діяльності;

Д) судового контролю.

3. Яка ключова відмітність процесуального керівництва від класичного прокурорського нагляду (за позицією М. Руденка)?

- A) процесуальне керівництво здійснюється тільки прокурами вищого рівня;
- B) процесуальне керівництво має ознаки адміністрування та розпорядництва, а нагляд – переважно контролю;
- C) нагляд є активнішою формою;
- D) вони є тотожними поняттями.

4. Одне з основних завдань процесуального керівництва прокурора – це:

- A) повна підміна слідчого у проведенні всіх слідчих дій;
- B) забезпечення законності всіх дій і рішень органів досудового розслідування;
- C) виключно підтримання обвинувачення в суді;
- D) проведення негласних слідчих дій.

5. Вказівки прокурора, дані в порядку процесуального керівництва:

- A) носять рекомендаційний характер;
- B) обов'язкові для виконання слідчим (дізнавачем);
- C) можуть бути проігноровані керівником органу досудового розслідування;
- D) оскаржуються виключно в суді.

6. Основним суб'єктом процесуального керівництва в конкретному кримінальному провадженні є:

- A) керівник органу досудового розслідування;
- B) прокурор, визначений керівником органу прокуратури відповідно до ст. 37 КПК України;
- C) оперативний працівник;
- D) слідчий суддя.

7. До піднаглядних суб'єктів (об'єктів нагляду в суб'єктному розумінні) НЕ належать:

- A) слідчі Національної поліції, ДБР, НАБУ, СБУ;
- B) дізнавачі;
- C) потерпілий;
- D) керівники органів досудового розслідування.

8. Основним об'єктом процесуального нагляду (керівництва) є:

- A) додержання законів під час проведення досудового розслідування;
- B) діяльність суду;
- C) тільки реєстрація в ЄРДР;
- D) виключно негласні слідчі (розшукові) дії.

9. Чи має право прокурор підміняти слідчого повністю?

- A) так, у будь-якому випадку;
- B) ні, слідчий зберігає процесуальну самостійність у межах, визначених КПК;
- C) тільки під час воєнного стану;
- D) тільки щодо тяжких злочинів.

10. Процесуальний статус прокурора на стадії досудового розслідування включає:

- A) тільки права;
- B) права, обов'язки, повноваження, функції, гарантії незалежності тощо;
- C) лише обов'язки;
- D) виключно соціальні гарантії.

11. Які повноваження прокурора передбачені ч. 2 ст. 36 КПК України (виберіть усі правильні):

- A) починати досудове розслідування;
- B) доручати проведення слідчих (розшукових) дій;
- C) скасовувати незаконні постанови слідчого;
- D) проводити всі слідчі дії замість слідчого;
- E) мати повний доступ до матеріалів кримінального провадження.

12. Об'єктами процесуального нагляду є (виберіть усі правильні):

- A) реєстрація в ЄРДР;
- B) планування розслідування;
- C) повідомлення про підозру;
- D) діяльність адвоката;
- E) дотримання строків досудового розслідування.

13. Прокурори вищого рівня здійснюють:

- A) тільки відомчий контроль;
- B) нагляд за нижчими прокурорами та органами досудового розслідування (скасування постанов, перевірка матеріалів тощо);
- C) виключно підтримання обвинувачення в суді;
- D) оперативно-розшукову діяльність.

14. Процесуальне керівництво спрямоване на досягнення завдань кримінального провадження, визначених у:

- A) ст. 2 КПК України;
- B) ст. 36 КПК України;
- C) Конституції України;
- D) Законі України «Про прокуратуру».

15. У воєнний стан повноваження прокурора:

- A) повністю скасовуються;
- B) можуть розширюватися відповідно до розділу IX-1 КПК, але базові положення ст. 36 залишаються ключовими;
- C) передаються повністю слідчому;
- D) обмежуються тільки наглядом.

Казуси

Казус 1

Слідчий Національної поліції після внесення відомостей до ЄРДР відмовився виконати обов'язкову вказівку прокурора-процесуального керівника щодо проведення додаткового допиту свідка та вилучення документів, мотивуючи це «процесуальною самостійністю слідчого» та завантаженістю. Прокурор наполягає на виконанні.

Чи правомірні дії слідчого?

Які повноваження має прокурор у цій ситуації (посилання на ст. 36 КПК)?

Які дії може вжити прокурор для забезпечення виконання вказівки?

Чи може слідчий оскаржити вказівку прокурора і в якому порядку?

Казус 2

У кримінальному провадженні щодо воєнного злочину (ст. 438 КК України) керівник органу досудового розслідування видав постанову про зупинення досудового розслідування через неможливість встановити місцезнаходження підозрюваного. Прокурор вважає постанову незаконною, оскільки не проведено всіх можливих слідчих дій та не використано міжнародну правову допомогу.

Чи є керівник органу досудового розслідування піднаглядним суб'єктом для прокурора?

Які об'єкти нагляду порушені в цій ситуації?

Яке рішення повинен прийняти прокурор і на підставі яких норм?

Як це пов'язано із завданнями процесуального керівництва?

Казус 3

Прокурор, здійснюючи процесуальне керівництво, створив групу з трьох прокурорів (призначив старшого групи) для розслідування багатоепізодної корупційної справи. Один зі слідчих відмовився виконувати план розслідування, затверджений старшим групи прокурорів, посилаючись на те, що план – це лише рекомендація.

Чи правомірне створення групи прокурорів?

Чи є план розслідування обов'язковим для виконання?

Які завдання процесуального керівництва реалізує прокурор у цьому випадку?

Які можливі наслідки невиконання вказівок/плану?

Казус 4

Під час проведення обшуку слідчий порушив права підозрюваного (не забезпечив присутність захисника, хоча той був запрошений). Прокурор, який не брав безпосередньої участі в обшуку, дізнався про це з протоколу.

Яке завдання процесуального керівництва порушене?

Які дії повинен вжити прокурор щодо незаконних дій слідчого?

Чи є це об'єктом процесуального нагляду?

Як це впливає на якість доказової бази?

Казус 5

Керівник окружної прокуратури (прокурор вищого рівня) витребував матеріали кримінального провадження від процесуального керівника нижчого рівня для перевірки законності повідомлення про підозру у справі щодо злочину проти дитини.

Чи має право прокурор вищого рівня здійснювати такий нагляд?

Які суб'єкти та об'єкти нагляду задіяні?

У чому різниця між повноваженнями процесуального керівника в конкретному провадженні та прокурора вищого рівня?

Список рекомендованої літератури:

1. Безкровний Є. А. Правовий статус прокурора. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2019. Вип. 2. С. 78–85.

2. Колос М., Стрельбіцька Л. Статус прокурора на стадії досудового розслідування в контексті засади змагальності кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія ПРАВО*. Випуск 88: частина 3, 2025. С. 269-276

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

4. Півненко В. П. Кримінальна юстиція України: проблеми організації і діяльності. *Право України*. 2001. № 7. С. 19–22.

5. Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

6. Смирнов М. І. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2. С. 106–109.

**ТЕМА 2. НАГЛЯД ПРОКУРОРА
ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ВИМОГ ЗАКОНУ
НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.
ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ЩОДО ВНЕСЕННЯ
ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ
ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ**

2.1. Суть і структура досудових розслідувань.

2.2. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування.

2.3. Прийняття заяв, повідомлень та другої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

2.4. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР.

Питання для самоконтролю

1. Яке значення має принцип публічності на початку досудового розслідування?

2. Чи може прокурор відмовити у внесенні відомостей до ЄРДР при наявності ознак кримінального правопорушення? Чому?

3. У чому полягає різниця між наглядом прокурора та процесуальним керівництвом на етапі початку досудового розслідування?

4. Як співвідносяться повноваження слідчого та прокурора щодо внесення відомостей до ЄРДР?

Тестові завдання

1. З якого моменту починається досудове розслідування згідно з КПК України?

А) з моменту надходження заяви про кримінальне правопорушення;

В) з моменту внесення відомостей до ЄРДР;

С) з моменту проведення огляду місця події;

Д) з моменту затримання особи.

2. Який етап досудового розслідування, за класифікацією Т. М. Барабаш, починається з повідомлення особі про підозру?

- А) початковий етап;
- В) подальший (сумарний) етап;
- С) завершальний етап;
- Д) етап досудового розслідування в цілому.

3. Яке максимальне строк внесення відомостей до ЄРДР після отримання заяви або виявлення ознак кримінального правопорушення?

- А) 12 годин;
- В) 24 години;
- С) 48 годин;
- Д) 72 години.

4. Хто може бути реєстратором відомостей в ЄРДР?

- А) тільки слідчий;
- В) тільки прокурор;
- С) слідчий, дізнавач, прокурор;
- Д) суддя.

5. Яке повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування є обов'язковим?

А) прокурор має право відмовити у внесенні відомостей до ЄРДР за власним розсудом;

В) прокурор зобов'язаний розпочати досудове розслідування в кожному випадку виявлення ознак кримінального правопорушення (крім справ приватного обвинувачення);

С) прокурор може делегувати це повноваження виключно слідчому;

Д) прокурор починає розслідування лише після погодження з керівником органу прокуратури.

6. Що НЕ вноситься до ЄРДР відповідно до ч. 5 ст. 214 КПК?

- А) попередня правова кваліфікація;
- В) прізвище, ім'я, по батькові заявника;
- С) дані про судимість заявника;
- Д) короткий виклад обставин кримінального правопорушення.

7. Протягом якого строку прокурор, який сам вніс відомості до ЄРДР, зобов'язаний передати матеріали до органу досудового розслідування?

- А) протягом 24 годин;
- В) протягом 3 робочих днів;
- С) протягом 5 робочих днів;
- Д) протягом 10 днів.

8. Нагляд прокурора за внесенням відомостей до ЄРДР включає перевірку:

- А) тільки своєчасності внесення;
- В) тільки достовірності відомостей;
- С) своєчасності, достовірності, повноти та законності внесення відомостей;
- Д) тільки правильності кваліфікації.

9. У якому випадку досудове розслідування може розпочатися без внесення відомостей до ЄРДР?

- А) ніколи;
- В) при проведенні невідкладних слідчих дій (наприклад, огляд місця події);
- С) при затриманні особи в порядку ст. 208 КПК;
- Д) при отриманні інформації від оперативних підрозділів.

10. Який принцип кримінального провадження зобов'язує прокурора розпочинати досудове розслідування при наявності ознак кримінального правопорушення?

- А) принцип змагальності;
- В) принцип публічності (офіційності);
- С) принцип диспозитивності;
- Д) принцип презумпції невинуватості.

11. Встановіть відповідність між етапом досудового розслідування та його характеристикою:

- 1. початковий етап;
- 2. подальший етап;
- 3. завершальний етап;
- А) повідомлення про підозру та групування доказів;
- В) збирання доказів для підозри, швидке реагування;
- С) відкриття матеріалів, перевірка підозри, складання підсумкового рішення.

Казуси

Казус 1

До чергової частини поліції о 14:30 надійшла заява від громадянки Коваленко про те, що її чоловік побив її та погрожував ножем. Заяву зареєстрували о 14:45. Відомості до ЄРДР були внесені лише о 11:20 наступного дня.

1. Чи було дотримано вимоги щодо строків внесення відомостей до ЄРДР?

2. Які дії повинен вжити процесуальний керівник (прокурор) у цій ситуації?

3. Чи є підстави для притягнення когось до відповідальності?

Казус 2

Прокурор району самостійно виявив ознаки кримінального правопорушення (ст. 191 КК України — привласнення чужого майна шляхом зловживання службовим становищем) під час перевірки матеріалів ревізії. Він особисто вніс відомості до ЄРДР 05.04.2026 о 09:15.

1. Чи мав право прокурор внести відомості до ЄРДР?

2. Протягом якого строку він зобов'язаний передати матеріали до органу досудового розслідування?

3. Які повноваження має прокурор щодо процесуального керівництва в цьому провадженні?

Казус 3

Слідчий відмовив у внесенні відомостей до ЄРДР, мотивуючи тим, що «заявник раніше вже подавав аналогічні заяви, які не підтвердились, а зараз він просто мстить сусіду». У заяві були чітко описані ознаки складу злочину, передбаченого ст. 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження).

1. Чи правомірна відмова слідчого?

2. Які дії повинен вжити прокурор, якщо йому стало відомо про цю відмову?

3. Які форми реагування прокурора можливі в цій ситуації?

Казус 4

До ЄРДР були внесені відомості за заявою про крадіжку. Однак у графі «короткий виклад обставин» зазначено лише «заявник стверджує, що в нього вкрали телефон». Попередня кваліфікація – ч. 1 ст. 185 КК України. Жодних даних про час, місце події, прикмети викраденого майна не внесено.

1. Чи відповідає внесення відомостей вимогам ч. 5 ст. 214 КПК?
2. Які недоліки допущено?
3. Які дії повинен здійснити прокурор як процесуальний керівник?

Казус 5

Громадянин звернувся до прокурора з усною заявою про вчинення щодо нього шахрайства. Прокурор відмовив у прийнятті заяви, посилаючись на те, що «усні заяви не приймаються, потрібно писати письмово».

1. Чи правомірні дії прокурора?
2. Які форми інформації про кримінальне правопорушення приймаються для внесення до ЄРДР?
3. Які дії повинен вжити прокурор у разі надходження усної заяви?

Список рекомендованої літератури

1. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. 5. С. 115–119.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Палюх А. Процесуальне керівництво як основа доказової діяльності прокурора під час досудового розслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки: збірник наукових праць. 2017. № 865. С. 474–482.

4. Порушення прокурором строку передачі матеріалів досудового розслідування відповідному органу поза межами строку, визначеного ч. 7 ст. 214 КПК, не тягне автоматичного визнання зібраних прокурором доказів недопустимими. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1908868/>

5. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697–VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

ТЕМА 3. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

3.1. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні допиту.

3.2. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при пред'явленні особи для впізнання.

3.3. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при ексгумації трупа.

3.4. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні освідування особи.

3.5. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні обшуку.

3.6. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні слідчого експерименту.

3.7. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні експертизи.

3.8. Розв'язування казусів

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте порівняльну таблицю «Повноваження прокурора при проведенні слідчих дій» (ст. 36 КПК) у вигляді схеми.

2. Проаналізуйте, чи є процесуальне керівництво формою нагляду чи окремою функцією (наведіть аргументи «за» і «проти»).

3. Підготуйте проєкт постанови прокурора про доручення проведення обшуку, який би відповідав стандартам ЄСПЛ (з детальним мотивуванням).

Тестові завдання

1. Яка стаття КПК України безпосередньо визначає, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва?

- А) ст. 37;
- Б) ст. 36;
- В) ст. 223;
- Г) ст. 131-1 Конституції України.

2. Яка правова природа процесуального керівництва прокурора за найбільш поширеною в науці позицією?

- А) несумісне з прокурорським наглядом;
- Б) самостійна функція прокурора;
- В) форма реалізації прокурорського нагляду;
- Г) адміністративно-управлінська діяльність без елементів нагляду.

3. Хто, згідно з позицією М. Руденка, переважно здійснює процесуальне керівництво у конкретному кримінальному провадженні?

- А) керівник органу прокуратури;
- Б) прокурор-процесуальний керівник;
- В) керівник органу досудового розслідування;
- Г) слідчий.

4. Яка з перелічених дій НЕ є повноваженням прокурора відповідно до ст. 36 КПК України?

- А) доручати проведення слідчих дій;
- Б) призначати ревізії та перевірки;
- В) скасовувати незаконні постанови слідчого;
- Г) особисто проводити слідчі (розшукові) дії.

5. Який орган є преференційним (бажаним) для авторизації найбільш інтрузивних слідчих дій згідно зі стандартами ЄСПЛ?

- А) прокурор;
- Б) слідчий суддя;
- В) керівник органу досудового розслідування;
- Г) оперативний підрозділ.

6. Які форми нагляду прокурора вищого рівня за законністю слідчих дій існують? (оберіть два)

- А) витребування матеріалів кримінального провадження;
- Б) вивчення стану додержання вимог КПК;
- В) безпосередня участь у проведенні обшуку;
- Г) витребування інформації про хід розслідування.

7. Які підстави проведення слідчої (розшукової) дії виділяє наука? (оберіть два)

- А) тільки процесуальні;
- Б) фактичні та процесуальні;
- В) тільки формальні;
- Г) загальні та спеціальні.

8. Які етапи нагляду прокурора за проведенням слідчих дій виділяє О. Торяник? (оберіть три)

- А) під час прийняття рішення про проведення дії;
- Б) під час безпосереднього проведення дії;
- В) реагування на порушення за результатами проведення;
- Г) тільки після закінчення досудового розслідування.

9. Яке визначення негласних слідчих (розшукових) дій дає ст. 246 КПК України?

- А) дії, відомості про які завжди розголошуються після проведення;
- Б) різновид слідчих дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню;
- В) тільки оперативно-розшукові заходи;
- Г) гласні дії, що проводяться відкрито.

10. Хто виключно має право прийняти рішення про проведення контролю за вчиненням злочину (ст. 271 КПК)?

- А) слідчий;
- Б) прокурор;
- В) слідчий суддя;
- Г) керівник оперативного підрозділу.

11. Яке повноваження прокурора щодо НСРД не передбачене ст. 36 та ст. 246 КПК?

- А) давати доручення на проведення НСРД;
- Б) забороняти або припиняти проведення НСРД;
- В) особисто проводити НСРД;
- Г) погоджувати клопотання слідчого до слідчого судді.

12. Які права має прокурор щодо НСРД, проведених слідчим? (оберіть три)

- А) повідомлення про прийняте рішення та результати;
- Б) заборонити проведення або припинити подальше проведення;
- В) скасувати незаконну постанову слідчого;
- Г) особисто проводити будь-яку НСРД без доручення.

13. Слідчий самостійно прийняв рішення про проведення аудіоконтролю приміщення без погодження з прокурором. Чи правомірно це?

- А) так, якщо це не втручання у приватне спілкування;
- Б) ні, слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про рішення та результати;
- В) так, якщо злочин нетяжкий;
- Г) ні, тільки суддя може санкціонувати будь-яку НСРД.

14. Прокурор отримав протокол НСРД, проведеної оперативним підрозділом. Які його подальші дії?

- А) оцінити законність проведення, допустимість результатів та можливість їх використання в доказуванні;
- Б) зобов'язаний негайно розсекретити всі матеріали;
- В) не має права втручатися в результати;
- Г) повинен особисто допитати всіх учасників НСРД.

Казуси

Казус 1

Під час досудового розслідування у справі про хабарництво слідчий без погодження з прокурором та без звернення до слідчого судді провів обшук в офісі підозрюваного. Прокурор дізнався про це постфактум.

1. Чи має право прокурор скасувати результати цього обшуку?

2. Які дії повинен вжити прокурор-процесуальний керівник?

3. Чи відповідають дії слідчого вимогам ст. 36 та ст. 234 КПК України?

Казус 2

Прокурор дав доручення слідчому провести негласну слідчу розшукову дію (НСРД) – негласне аудіо- та відеоконтролювання місця проживання адвоката підозрюваного протягом 60 днів. У постанові прокурора вказано лише: «з метою встановлення обставин вчинення злочину». Адвокат оскаржив дії до слідчого судді.

1. Чи відповідає постанова прокурора вимогам законності та практиці ЄСПЛ?

2. Які недоліки має постанова?

3. Яке рішення, ймовірно, прийме слідчий суддя?

Казус 3

Слідчий звернувся до прокурора з клопотанням про проведення обшуку в житлі особи. У клопотанні відсутні конкретні фактичні дані, які вказують на те, що в житлі можуть перебувати речі, що мають значення для кримінального провадження. Прокурор відмовив у погодженні клопотання.

1. Чи правомірно діяв прокурор?

2. Які вимоги до фактичних підстав проведення обшуку?

3. Які повноваження має прокурор у такій ситуації?

Казус 4

Прокурор-процесуальний керівник систематично дає детальні вказівки слідчому щодо тактики проведення допитів свідків, фактично диктуючи питання, які той має ставити. Слідчий вважає, що це втручається в його процесуальну самостійність.

1. Чи має право прокурор втручатися в тактику проведення слідчих дій?

2. Де проходить межа між процесуальним керівництвом та недопустимим втручанням?

3. Які рекомендації дає наука (О. Торяник)?

Казус 5

Під час проведення обшуку в приміщенні підприємства прокурор був присутній особисто. Під час обшуку слідчий вилучив документи, що стосуються діяльності адвокатського об'єднання, яке надає послуги підозрюваному. Представник ради адвокатів не був повідомлений.

1. Чи були порушені спеціальні гарантії захисту адвокатської таємниці?
2. Які дії повинен вжити прокурор на місці?
3. Чи відповідає ситуація практиці ЄСПЛ?

Казус 6

Прокурор вищого рівня виявив, що в кримінальному провадженні протягом двох місяців прокурор-процесуальний керівник не давав жодних доручень, не вивчав матеріалів і фактично не здійснював процесуального керівництва. Слідчий проводив слідчі дії самостійно, у тому числі НСРД.

1. Які форми нагляду має право застосувати прокурор вищого рівня?
2. Чи є бездіяльність процесуального керівника порушенням?
3. Які можливі заходи реагування?

Список рекомендованої літератури

1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Котюк О. І. Підстави проведення слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми досудового розслідування*: зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 360с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

6. Смирнов М. І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д.ю.н., професора Ю.П. Аленіна. Одеса: Юридична література, 2017. 344 с.

7. Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №2. С.120–123.

8. Чорноусько М. В. Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.09. Київ, 2016. 259 с.

9. Юрчишин В. М. Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія і практика: дис. ...д-ра юрид. наук. 12.00.09. Запоріжжя, 2016. 443 с.

ТЕМА 4. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНУ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

4.1. Проблемні питання законодавчого регулювання негласних (розшукових) слідчих дій.

4.2. Співвідношення норм ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України.

4.3. Розв'язування тестових занять та казусів

Тестові завдання

1. Відповідно до ст. 246 КПК України, негласні слідчі (розшукові) дії – це:

А) різновид слідчих дій, відомості про які підлягають обов'язковому розголошенню;

В) різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт проведення та методи яких не підлягають розголошенню;

С) лише оперативно-розшукові заходи;

Д) гласні слідчі дії, що проводяться таємно.

2. Яка негласна слідча (розшукова) дія може проводитися виключно за рішенням прокурора?

А) аудіоконтроль особи;

В) контроль за вчиненням злочину;

С) обстеження публічно недоступних місць;

Д) спостереження за особою в публічно доступних місцях.

3. У яких кримінальних провадженнях можуть проводитися негласні слідчі (розшукові) дії, що обмежуються лише тяжкими та особливо тяжкими злочинами?

А) у всіх провадженнях без обмежень;

В) лише у провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини (крім окремих дій, передбачених ч. 2 ст. 264, ст. 268 КПК);

С) тільки у провадженнях про злочини невеликої тяжкості;

Д) у будь-яких провадженнях за рішенням слідчого судді.

4. Хто має право самостійно подати клопотання до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій?

- A) лише слідчий;
- B) прокурор (а також слідчий, погоджений з прокурором);
- C) керівник органу досудового розслідування;
- D) оперативний працівник.

5. Яка з перелічених дій не є негласною слідчою (розшуковою) дією?

- A) контрольована поставка;
- B) негласне отримання зразків;
- C) очний ставка;
- D) арешт кореспонденції.

6. Хто приймає рішення про проведення контролю за вчиненням злочину?

- A) слідчий;
- B) слідчий суддя;
- C) виключно прокурор;
- D) керівник органу досудового розслідування.

7. Фактичні підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій – це:

- A) наявність відкритого кримінального провадження;
- B) об'єктивна інформація про ознаки злочину, яку неможливо отримати іншим шляхом;
- C) постанова прокурора;
- D) ухвала слідчого судді.

8. Прокурор при здійсненні нагляду за проведенням НСРД не має права:

- A) доручати проведення НСРД оперативним підрозділам;
- B) скасовувати незаконні постанови слідчого щодо проведення НСРД;
- C) самостійно проводити допит свідка;
- D) заборонити або припинити подальше проведення НСРД.

9. Яка негласна слідча дія може проводитися в невідкладних випадках до отримання ухвали слідчого судді?

- A) втручання у приватне спілкування;
- B) обстеження житла;
- C) зняття інформації з електронних інформаційних систем (у випадках, передбачених ст. 250, 268, 269 КПК);
- D) контроль за вчиненням злочину.

10. Який суб'єкт не може бути суб'єктом проведення негласних слідчих (розшукових) дій?

- A) слідчий;
- B) оперативний підрозділ;
- C) адвокат;
- D) прокурор (в окремих випадках).

11. До додаткових НСРД при контролі за вчиненням злочину відносять:

- A) контрольовану закупку;
- B) аудіо- та відеоконтроль, спостереження;
- C) спеціальний слідчий експеримент;
- D) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

12. Прокурор може скасовувати незаконні постанови:

- A) лише слідчих;
- B) слідчих та підпорядкованих прокурорів;
- C) тільки оперативних працівників;
- D) слідчого судді.

Казуси

Казус 1

Під час досудового розслідування кримінального провадження за ч. 2 ст. 307 КК України (незаконний обіг наркотичних засобів) слідчий без погодження з прокурором виніс постанову про проведення аудіоконтролю особи підозрюваного.

1. Чи законні дії слідчого?
2. Які повноваження має прокурор у цій ситуації?

Казус 2

Прокурор доручив оперативному підрозділу провести контрольовану поставку прекурсорів. Оперативні працівники провели цю дію без складання відповідних документів і без фіксації результатів.

1. Чи має право прокурор припинити проведення цієї негласної слідчої дії?
2. Які наслідки можуть настати?

Казус 3

Слідчий звернувся до прокурора з клопотанням про проведення обстеження публічно недоступного місця (складу), яке належить підозрюваному. Прокурор відмовив у погодженні клопотання, мотивуючи тим, що є менш інвазивні способи отримання інформації.

1. Чи має право слідчий оскаржити відмову прокурора?
2. До кого?

Казус 4

У кримінальному провадженні про створення злочинної організації (ст. 255 КК) прокурор особисто прийняв рішення про виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи.

1. Чи законне таке рішення?
2. Хто ще може приймати таке рішення?

Казус 5

Під час проведення аудіоконтролю особи було зафіксовано розмову, яка не стосується кримінального провадження, а містить відомості про приватне життя особи, не пов'язані зі злочином.

Які дії повинен вжити прокурор щодо цих матеріалів?

Казус 6

Слідчий суддя відмовив у наданні дозволу на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Прокурор вважає відмову необґрунтованою.

Які дії може вчинити прокурор у цій ситуації?

Казус 7

Оперативний підрозділ провів негласне спостереження за особою в публічно доступному місці без будь-якої постанови. Прокурор дізнався про це під час вивчення матеріалів.

Які повноваження має прокурор щодо отриманих у такий спосіб матеріалів?

Казус 8

У кримінальному провадженні про хабарництво (ст. 368 КК) прокурор дав вказівку слідчому провести контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки. Слідчий відмовився виконувати вказівку прокурора, посилаючись на те, що це виключно повноваження оперативних підрозділів.

1. Чи правомірна відмова слідчого?
2. Які дії може вжити прокурор?

Список рекомендованої літератури

1. Бабіков О. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v5_2023/5_2023.pdf#page=41

2. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

3. Негласних П. (2025). Роль прокурора як належного суб'єкта ініціювання, проведення та контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. *ПРАВО*, С. 536-545.

4. Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, О. І. Козаченко та ін. ; за заг. ред. Никифорчука Д. Й. Київ : НАВС, 2012. 138 с.

5. Прядко, В. О. (2015). Мета, завдання та суть прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва негласними слідчими (розшуковими) діями. *Судова апеляція*, (1), 42-49.

6. Прядко, В. О., Комарницька, О. Б. (2014). Порівняльна характеристика оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій крізь призму наглядової діяльності прокурора як процесуального керівника. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, (1), 62-72.

7. Пчолкін В. Д. Правові засади використання матеріалів ОРД у кримінальному провадженні. *Теоретичні аспекти організації досудового розслідування*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 4 груд. 2015 р. Харків : ХНУВС, 2015. С. 70–73.

8. Тагієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України: теорія і практика : монографія. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 512 с.

ТЕМА 5. НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ ЩОДО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

5.1. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, який здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням.

5.2. Зміст і форма письмового повідомлення про підозру.

5.3. Розв'язування казусів.

Тестові завдання

1. Яке з наведених тверджень найточніше відображає сутність підозри за КПК України?

A) підозра – це остаточний висновок про винуватість особи;

B) підозра – це обґрунтоване припущення про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення;

C) підозра – це обвинувальний акт у спрощеній формі;

D) підозра виникає лише після затримання особи.

2. Підозра може виникнути лише:

A) у потерпілого або заявника;

B) у слідчого та/або прокурора після початку кримінального провадження;

C) у будь-якого учасника кримінального провадження;

D) у судді під час підготовчого судового засідання.

3. Яка з ознак підозри не є правильною?

A) підозра є ймовірним судженням (припущенням);

B) підозра повинна бути обґрунтованою достатніми доказами;

C) підозра є остаточним твердженням про винуватість;

D) підозра має бути формалізована у письмовому повідомленні.

4. Повідомлення про підозру є:

- A) обов'язковим етапом досудового розслідування;
- B) факультативним етапом (на розсуд слідчого);
- C) етапом, який можливий лише після закінчення досудового розслідування;
- D) етапом, який замінює обвинувальний акт.

5. Хто може скласти письмове повідомлення про підозру?

- A) лише слідчий;
- B) лише прокурор;
- C) слідчий або прокурор (слідчий – за погодженням з прокурором);
- D) керівник органу досудового розслідування.

6. Підставою для повідомлення про підозру не може бути:

- A) наявність достатніх доказів, що вказують на вчинення особою кримінального правопорушення;
- B) факт затримання особи на місці вчинення злочину чи безпосередньо після нього;
- C) припущення потерпілого про винуватість особи;
- D) обґрунтована підозра при обранні запобіжного заходу.

7. Який документ обов'язково повинен містити стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення?

- A) постанова про початок досудового розслідування;
- B) повідомлення про підозру;
- C) клопотання про обрання запобіжного заходу;
- D) обвинувальний акт (тільки після завершення розслідування).

8. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за повідомленням про підозру не включає:

- A) погодження повідомлення про підозру, складеного слідчим;
- B) самостійне складання повідомлення про підозру;
- C) скасування незаконного повідомлення про підозру;
- D) призначення особи підозрюваним без повідомлення про підозру.

9. У якому випадку повідомлення про підозру складається виключно прокурором?

- A) у всіх випадках;
- B) при вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 255–255-3, 436–442-1, 447 КК України (у певних випадках);
- C) тільки при злочинах невеликої тяжкості;
- D) коли слідчий відмовляється скласти повідомлення.

10. Яка з вимог до змісту повідомлення про підозру є обов'язковою згідно зі ст. 277 КПК?

- A) повний виклад усіх доказів;
- B) підпис слідчого або прокурора;
- C) висновок експерта;
- D) протокол допиту підозрюваного.

11. Повідомлення про підозру повинно бути вручене особі:

- A) у будь-який зручний для слідчого час;
- B) не пізніше 24 годин з моменту затримання (у разі затримання);
- C) у порядку, передбаченому ст. 278 КПК України;
- D) тільки в судовому засіданні.

12. Чи може підозра ґрунтуватися на доказах, отриманих з порушенням закону?

- A) так, якщо вони підтверджують вину;
- B) ні, це прямо заборонено ч. 3 ст. 17 та ст. 9 КПК;
- C) так, за рішенням прокурора;
- D) тільки якщо докази отримані оперативними підрозділами.

13. Після повідомлення про підозру особа набуває статусу:

- A) обвинуваченого;
- B) підозрюваного;
- C) свідка;
- D) потерпілого.

14. Зміна раніше повідомленої підозри вимагає:

- А) нового повідомлення про підозру з дотриманням ст. 278 КПК;
В) лише усного повідомлення;
С) внесення змін до обвинувального акта;
Д) звернення до суду.

15. Який елемент не є обов'язковим реквізитом повідомлення про підозру?

- А) прізвище, ім'я, по батькові особи;
В) дата та місце народження підозрюваного;
С) повний перелік усіх доказів;
Д) правова кваліфікація кримінального правопорушення.

16. Перед складанням повідомлення про підозру прокурор зобов'язаний перевірити:

- А) наявність у особи статусу, що передбачає особливий порядок провадження (ст. 480 КПК);
В) тільки наявність паспорта;
С) лише місце роботи особи;
Д) фінансовий стан підозрюваного.

Казуси

Казус 1

У кримінальному провадженні за фактом шахрайства (ч. 3 ст. 190 КК України) слідчий зібрав пояснення потерпілого, відеозапис з камер спостереження та висновок експерта про підроблені документи. Слідчий склав повідомлення про підозру і вручив його особі, не погодивши документ з прокурором. Під час перевірки матеріалів прокурор виявив, що в повідомленні відсутній стислий виклад фактичних обставин (не вказано час, місце та спосіб вчинення шахрайства).

Які порушення допустив слідчий?

Які повноваження має прокурор у цій ситуації?

Казус 2

Особу затримали в порядку ст. 208 КПК України безпосередньо після вчинення розбою (ч. 2 ст. 187 КК). Через 30 годин після затримання їй так і не було вручено повідомлення про підозру. Слідчий пояснив прокурору, що чекає результатів негласної слідчої дії (аудіоконтролю), яка ще триває. Прокурор вважає, що доказів уже достатньо.

Чи правомірні дії слідчого?

Які дії зобов'язаний вжити прокурор як суб'єкт процесуального керівництва?

Казус 3

Прокурор отримав достатні докази для повідомлення про підозру у вчиненні воєнного злочину, передбаченого ст. 438 КК України. Перед складанням повідомлення він перевіряв дані щодо особи і виявив, що підозрюваний є народним депутатом України.

Які додаткові дії повинен вжити прокурор?

Чи може він самостійно скласти і вручити повідомлення про підозру в цьому випадку?

Казус 4

Слідчий склав повідомлення про підозру у створенні злочинної організації (ст. 255 КК України) і надіслав його прокурору на погодження. У висновку слідчого вказано лише «достатність доказів», без детального мотивування. Прокурор вважає, що доказова база слабка і підозра передчасна.

Чи має право прокурор відмовити у погодженні повідомлення про підозру?

Які наслідки такої відмови та які подальші кроки можливі?

Казус 5

Після вручення особі повідомлення про підозру за ч. 1 ст. 286 КК України (порушення правил безпеки дорожнього руху) з'явилися нові докази, які свідчать про вчинення того самого діяння у складі організованої групи з метою приховування слідів іншого тяжкого злочину.

Які процесуальні дії повинен вчинити прокурор або слідчий?

Чи потрібно вручати нове повідомлення про підозру і в якому порядку?

Казус 6

Під час досудового розслідування у справі про хабарництво (ст. 368 КК) слідчий склав повідомлення про підозру на підставі протоколу контрольованої закупки, яка була проведена без постанови прокурора. Прокурор виявив це порушення при перевірці матеріалів.

Чи може прокурор визнати таке повідомлення про підозру незаконним?

Які повноваження має прокурор щодо вже врученого повідомлення?

Казус 7

Прокурор особисто склав повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 255-1 КК України (сприяння вчиненню кримінального правопорушення організованою групою). Перед врученням він не склав мотивований висновок і не надіслав його до структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора, як того вимагає Наказ № 309.

Чи є порушення з боку прокурора?

Які наслідки може мати недотримання вимог наказу?

Казус 8

Особа, якій вручено повідомлення про підозру за ч. 2 ст. 307 КК України, оскаржила повідомлення до суду, посилаючись на те, що в документі не вказано її громадянство, дату народження та точне місце проживання, хоча ці дані були відомі слідчому. Суд задовольнив скаргу.

Чи правильно суд вчинив?

Які вимоги до форми та змісту повідомлення про підозру порушено?

Які дії повинен вжити прокурор після рішення суду?

Список рекомендованої літератури

1. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* № 1, 2013 С.238-242

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Наказ Офісу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» № 309 від 30.09.2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>

4. Рогатюк І. В. Повідомлення про підозру: значення інституту та проблеми правозастосування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 115-124.

ТЕМА 6. НАГЛЯД ПРОКУРОРА НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ

6.1. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання.

6.2. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистої поруки.

6.3. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту.

6.4. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді застави.

6.5. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді затримання.

6.6. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою.

Тестові завдання

1. Який запобіжний захід не передбачений КПК України?

- A) особисте зобов'язання;
- B) особиста порука;
- C) підписка про невийїзд;
- D) застава.

2. Основна мета застосування запобіжних заходів полягає у:

- A) покаранні підозрюваного;
- B) забезпеченні належного порядку кримінального провадження та запобіганні ризикам;
- C) компенсації шкоди потерпілому;
- D) збиранні додаткових доказів.

3. Яка з ознак запобіжних заходів є неправильною?

- A) мають виключний характер (застосовуються, коли іншими способами неможливо досягти мети);
- B) застосовуються незалежно від волевиявлення особи;
- C) може застосовувати будь-який учасник процесу;
- D) регулюються виключно нормами КПК України.

4. Обґрунтована підозра є обов'язковою умовою для застосування:

- A) будь-якого запобіжного заходу;
- B) лише тримання під вартою;
- C) лише домашнього арешту;
- D) лише особистого зобов'язання.

5. Хто є обов'язковим учасником розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу?

- A) лише слідчий суддя та підозрюваний;
- B) прокурор, підозрюваний (обвинувачений) та його захисник;
- C) лише прокурор і суддя;
- D) слідчий та потерпілий.

6. На якому етапі прокурор бере участь у розгляді клопотання про запобіжний захід у суді?

- A) лише на етапі ініціювання;
- B) на етапі обрання запобіжного заходу (розгляд клопотання);
- C) лише на етапі виконання;
- D) на всіх етапах одночасно.

7. Контроль за виконанням особистого зобов'язання здійснює:

- A) слідчий (а в суді – прокурор);
- B) суддя;
- C) органи Національної поліції;
- D) адміністрація місця тримання під вартою.

8. Який запобіжний захід вимагає найбільш жорсткого примусу?

- A) особисте зобов'язання;
- B) застава;
- C) домашній арешт;
- D) тримання під вартою.

9. Прокурор на етапі виконання запобіжного заходу здійснює:

- A) лише нагляд за законністю;
- B) процесуальне керівництво та нагляд за дотриманням прав особи;
- C) безпосереднє виконання заходу;
- D) скасування заходу без суду.

10. Зміна запобіжного заходу означає:

- A) продовження строку дії попереднього заходу;
- B) скасування попереднього заходу та обрання нового;
- C) припинення дії заходу автоматично;
- D) збільшення розміру застави без суду.

11. Підставою для застосування запобіжного заходу є наявність:

- A) обґрунтованої підозри + хоча б одного ризику, передбаченого ст. 177 КПК;
- B) лише обґрунтованої підозри;
- C) лише ризику вчинення нового злочину;
- D) вироку суду/

12. Умови воєнного стану впливають на застосування запобіжних заходів шляхом:

- A) повної заборони застосування запобіжних заходів;
- B) встановлення особливостей порядку застосування, строків та можливості зміни для проходження військової служби;
- C) скасування всіх запобіжних заходів;
- D) передання всіх повноважень слідчому.

13. Хто ініціює застосування запобіжного заходу в більшості випадків?

- A) слідчий або прокурор (шляхом подання клопотання);
- B) потерпілий;
- C) захисник;
- D) слідчий суддя за власною ініціативою.

14. Який запобіжний захід не обмежує свободу пересування особи?

- A) домашній арешт;
- B) тримання під вартою;
- C) особисте зобов'язання;
- D) застава.

15. Прокурор зобов'язаний доводити перед слідчим суддею:

- A) лише наявність обґрунтованої підозри;
- B) наявність обґрунтованої підозри, ризиків та недостатність м'якіших заходів;
- C) лише розмір застави;
- D) винуватість особи.

16. Припинення дії запобіжного заходу відбувається:

- A) автоматично після закінчення досудового розслідування;
- B) за рішенням суду у випадках, передбачених законом;
- C) за рішенням слідчого одноосібно;
- D) за заявою підозрюваного.

17. Який етап застосування запобіжного заходу включає контроль за поведінкою особи під домашнім арештом?

- A) етап ініціювання;
- B) етап обрання;
- C) етап виконання;
- D) етап зміни.

18. Застава як запобіжний захід є:

- A) найм'якшим заходом;
- B) заходом, що поєднує майновий примус і забезпечення явки;
- C) заходом, що завжди замінює тримання під вартою;
- D) заходом, який застосовується тільки судом без клопотання.

19. Прокурор як процесуальний керівник на етапі ініціювання запобіжного заходу має право:

- A) давати вказівки слідчому про подання клопотання;
- B) скасовувати рішення суду;
- C) самостійно обирати запобіжний захід без суду;
- D) змінювати запобіжний захід без участі суду.

20. Яка ознака запобіжних заходів підкреслює їх виключність?

- A) застосовуються лише тоді, коли іншими заходами неможливо забезпечити завдання кримінального провадження;
- B) мають примусовий характер;
- C) регулюються КПК;
- D) застосовуються державними органами.

Казуси

Казус 1

Слідчий подав клопотання до слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою щодо підозрюваного у вчиненні розбою (ч. 2 ст. 187 КК). У клопотанні зазначено лише наявність обґрунтованої підозри, але відсутнє обґрунтування ризиків (втеча, тиск на свідків) та чому недостатньо домашнього арешту. Прокурор брав участь у судовому засіданні.

Чи достатньо обґрунтоване клопотання?

Які дії повинен вжити прокурор під час розгляду клопотання?

Казус 2

Суд обрав підозрюваному запобіжний захід у вигляді домашнього арешту. Через два тижні прокурор отримав інформацію, що підозрюваний порушує умови арешту — залишає місце проживання та спілкується з потерпілим. Контроль за виконанням здійснювали працівники поліції.

Які повноваження має прокурор на етапі виконання запобіжного заходу?

Яке рішення він може ініціювати?

Казус 3

Підозрюваний у колабораційній діяльності (ст. 111-1 КК) перебуває під особистою порукою. Поручитель звернувся до прокурора з заявою про відмову від поруки через погрози з боку підозрюваного.

Які дії повинен вжити прокурор?

Чи може він самостійно змінити запобіжний захід?

Казус 4

У кримінальному провадженні в умовах воєнного стану слідчий просить прокурора підтримати клопотання про продовження строку тримання під вартою на 60 днів. Прокурор вважає, що ризики втечі зросли через активні бойові дії в регіоні.

Які особливості застосування запобіжних заходів у воєнний час повинен врахувати прокурор?

Чи може він підтримати клопотання?

Казус 5

Після обрання запобіжного заходу у вигляді застави в розмірі 500 000 грн підозрюваний вніс заставу, але через місяць не з'явився на виклик слідчого. Прокурор ініціював питання про зміну запобіжного заходу на більш суворий.

Які підстави існують для зміни запобіжного заходу?

Яку роль відіграє прокурор у цій процедурі?

Казус 6

Прокурор виявив, що слідчий подав клопотання про обрання запобіжного заходу без належного підтвердження ризиків, передбачених ст. 177 КПК, і з використанням доказів, отриманих з порушенням закону.

Які повноваження має прокурор щодо такого клопотання?

Чи може він відмовитися підтримувати клопотання в суді?

Казус 7

Підозрюваний, якому обрано тримання під вартою, звернувся з клопотанням про зміну запобіжного заходу на домашній арешт для проходження військової служби за призовом під час мобілізації.

Які законодавчі зміни дозволяють таку заміну?

Яку позицію повинен сформулювати прокурор і на підставі яких критеріїв?

Казус 8

На етапі виконання запобіжного заходу (особисте зобов'язання) прокурор дізнався, що підозрюваний систематично не з'являється до слідчого, погрожує свідкам і намагається знищити докази. Слідчий не реагує на ці факти.

Які етапи участі прокурора порушено?

Які конкретні дії повинен вжити прокурор для забезпечення законності?

Список рекомендованої літератури

1. Вапнярчук В. В. Запобіжні заходи, не пов'язані із взяттям під варту, в новому КПК України та проблеми їх процесуальної регламентації. *Роль захисника у досудовому слідстві при обранні запобіжних заходів, не пов'язаних із взяттям під варту*: м-ли міжнар. наук. практ. конф., 22–23 лютого 2006 р., м. Харків / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. Х.; К.: ПП «Серга», 2006. С. 105–110.

2. Верхогляд-Герасименко О. В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія. Харків : *Юрайт*, 2012. 216 с.

3. Досудове розслідування кримінальних справ : навч.-практ. посіб. / Грошевий Ю. М. та ін.; за заг. ред. Ю. М. Грошевого. Харків : *ФІНН*, 2009. 328 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Лапкін, А. (2014). Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*, (1), 58-63.

6. Марчук Н. Основні напрями участі прокурора в кримінальному провадженні на досудових стадіях. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 4. С. 57–62.

7. Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 01.05.2022 року № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

8. Фоміна Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу. *Підприємництво, господарство і право* № 2/2018. С. 207-211

9. Яворська, В. Г., Шевчук, О. М. Поняття запобіжних заходів в кримінальному провадженні. *Актуальні питання юридичної науки*–2023, 150.

ТЕМА 7. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА ЩОДО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ У ФОРМІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПІД ЧАС ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

7.1. Повноваження прокурора під час кримінального провадження щодо неповнолітніх.

7.2. Повноваження прокурора під час кримінального провадження щодо застосування до неповнолітніх заходів виховного характеру.

7.3. Розв'язування казусів.

Тестові завдання

1. Яка з форм закінчення досудового розслідування не передбачена ч. 2 ст. 283 КПК України?

- A) закриття кримінального провадження;
- B) звернення до суду з обвинувальним актом;
- C) звернення до суду з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності;
- D) винесення вироку судом.

2. Досудове розслідування вважається закінченим, коли:

- A) виконано всі слідчі дії;
- B) виконано вимоги ст. 91 КПК щодо обставин, що підлягають доказуванню;
- C) підозрюваному вручено повідомлення про підозру;
- D) прокурор склав обвинувальний акт.

3. Хто складає обвинувальний акт?

- A) лише слідчий;
- B) лише прокурор;
- C) слідчий (затверджує прокурор) або прокурор самостійно;
- D) слідчий суддя.

4. Прокурор зобов'язаний у найкоротший строк після повідомлення про підозру прийняти одне з рішень, передбачених:

- A) ст. 290 КПК;
- B) ч. 2 ст. 283 КПК;
- C) ст. 277 КПК;
- D) ст. 314 КПК.

5. Момент завершення досудового розслідування пов'язаний з:

- A) внесенням відомостей до ЄРДР;
- B) повідомленням особі про завершення досудового розслідування та наданням доступу до матеріалів (ст. 290 КПК);
- C) затвердженням обвинувального акта;
- D) направленням справи до суду.

6. При закритті кримінального провадження рішення приймає:

- A) слідчий самостійно;
- B) прокурор;
- C) слідчий суддя;
- D) керівник органу досудового розслідування.

7. Обвинувальний акт затверджується:

- A) слідчим суддею;
- B) прокурором;
- C) захисником;
- D) потерпілим.

8. Якщо прокурор не погоджується з обвинувальним актом, складеним слідчим, він має право:

- A) скасувати акт;
- B) скласти новий обвинувальний акт самостійно;
- C) повернути матеріали слідчому без вказівок;
- D) звернутися до суду з клопотанням про закриття провадження.

9. Прокурор має право повернути матеріали досудового розслідування слідчому для проведення додаткових дій:

- A) тільки після затвердження обвинувального акта;
- B) разом із письмовими вказівками;
- C) лише у разі виявлення порушень прав підозрюваного;
- D) без пояснення причин.

10. Звільнення особи від кримінальної відповідальності на досудовому розслідуванні відбувається:

- A) за рішенням прокурора;
- B) за клопотанням прокурора до суду;
- C) автоматично після закінчення строку давності;
- D) за рішенням слідчого.

11. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру (ПЗМХ) подається:

- A) лише прокурором;
- B) слідчим або прокурором;
- C) слідчим суддею;
- D) захисником.

12. Підставою для застосування ПЗМХ є:

- A) вчинення суспільно небезпечного діяння у стані неосудності або захворювання на психічну хворобу після вчинення правопорушення;
- B) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні злочину;
- C) відмова особи від лікування;
- D) згода підозрюваного.

13. При провадженні щодо ПЗМХ не підлягає встановленню:

- A) факт вчинення суспільно небезпечного діяння;
- B) психічний стан особи;
- C) умисел, мета і мотив (суб'єктивна сторона);
- D) небезпека особи для себе та інших.

14. Після повідомлення про завершення досудового розслідування особа має право:

- A) знайомитися з матеріалами кримінального провадження;
- B) відмовитися від захисника;
- C) змінювати підозру самостійно;
- D) закривати провадження.

15. Прокурор при звільненні особи від кримінальної відповідальності зобов'язаний роз'яснити особі:

- A) лише право на оскарження;
- B) суть підозри, підставу звільнення та право заперечувати проти закриття провадження;
- C) тільки розмір можливого покарання;
- D) порядок звернення до Європейського суду з прав людини.

16. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам:

- A) ст. 291 КПК;
- B) ст. 277 КПК;
- C) ст. 290 КПК;
- D) ст. 314 КПК.

17. Якщо суддя у підготовчому провадженні повернув обвинувальний акт прокурору через невідповідність вимогам КПК, прокурор зобов'язаний:

- A) закрити провадження;
- B) скласти новий обвинувальний акт після усунення недоліків;
- C) звернутися до апеляційного суду;
- D) повернути матеріали слідчому без вказівок.

18. Відомості про закінчення досудового розслідування прокурор вносить до:

- A) Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР);
- B) судового реєстру;
- C) реєстру судових рішень;
- D) реєстру підозрюваних.

19. Клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру подається щодо:

- A) неповнолітніх;
- B) осіб з психічними розладами;
- C) осіб, які вчинили кримінальні проступки;
- D) юридичних осіб.

20. На етапі закінчення досудового розслідування прокурор здійснює:

- A) лише нагляд;
- B) процесуальне керівництво та забезпечує законність і обґрунтованість рішень;
- C) безпосереднє розслідування;
- D) судовий розгляд.

Казуси

Казус 1

Після ознайомлення підозрюваного з матеріалами досудового розслідування (ст. 290 КПК) слідчий склав обвинувальний акт і направив його прокурору на затвердження. Прокурор виявив, що в акті відсутній повний перелік доказів і не зазначено обставини, що пом'якшують відповідальність.

Які повноваження має прокурор?

Чи може він затвердити такий акт?

Які дії він повинен вчинити?

Казус 2

Прокурор вважає, що зібраних доказів недостатньо для направлення обвинувального акта до суду, але слідчий наполягає на закінченні розслідування. Прокурор повернув матеріали слідчому з письмовими вказівками про проведення додаткових негласних слідчих дій.

Чи правомірні дії прокурора?

Які наслідки матимуть такі вказівки?

Казус 3

У кримінальному провадженні щодо особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності, слідчий зібрав усі необхідні докази щодо психічного стану особи та безпеки для суспільства. Прокурор вирішив звернутися до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру.

Які особливості досудового розслідування у цій категорії справ повинен врахувати прокурор?

Що саме не потрібно встановлювати?

Казус 4

Слідчий склав постанову про закриття кримінального провадження через відсутність події кримінального правопорушення. Прокурор, перевіряючи матеріали, виявив, що докази вказують на наявність складу злочину.

Які повноваження має прокурор щодо постанови слідчого про закриття провадження?

Чи може він скасувати це рішення?

Казус 5

Підозрюваний у вчиненні кримінального проступку подав заяву про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим. Прокурор погодився з цією підставою, але не роз'яснив підозрюваному право заперечувати проти закриття провадження.

Чи є порушення з боку прокурора?

Які вимоги ст. 285 КПК не виконано?

Казус 6

Прокурор отримав від слідчого обвинувальний акт щодо злочину. Він не погодився з кваліфікацією діяння і склав новий обвинувальний акт з іншою правовою кваліфікацією. Після направлення до суду суддя повернув акт через невідповідність вимогам КПК.

Які дії повинен вчинити прокурор після повернення акта суддею?

Казус 7

У справі щодо неповнолітнього, який вчинив кримінальне правопорушення, прокурор вирішив звернутися до суду з клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру. Слідчий наполягає на направленні обвинувального акта.

Хто має вирішальне слово у виборі форми закінчення досудового розслідування?

Які повноваження прокурора в цій ситуації?

Казус 8

Після завершення досудового розслідування прокурор виявив, що особа, щодо якої планувалося звернення з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності, захворіла на тяжку психічну хворобу.

Яку форму закінчення досудового розслідування повинен обрати прокурор тепер?

Які документи потрібно підготувати?

Список рекомендованої літератури

1. Бабкова В. М. Проблеми здійснення прокурором наглядових повноважень у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 71–73.

2. Гринюк, В. О. (2015). Повноваження прокурора щодо перевірки обвинувального акта на стадії досудового розслідування. URL:

<https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f44d419c-414e-488a-bd78-165ccb3593f/content>

3. Драгоненко А. О. (2021). Форми закінчення досудового розслідування: новелли законодавства. *Наукові записки. Серія: Право*, (10), 99-103.

4. Завершення і закінчення досудового розслідування: гра слів чи різні етапи досудового розслідування URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/zavershennya-i-zakinchennya-dosudovogo-rozsliduvannya-gra-sliv-chi-rizni-etapi-dosudovogo-rozsliduvannya.html>

5. Кириченко В. Л. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру : дис. ...

канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2020. С. 90-91.

6. Косий О.М. Повноваження прокурора у кримінальному переслідуванні в аспекті процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 106–113.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

8. Лапкін А.В. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 52–58.

9. Марченко, О. А. (2017). Роль та значення прокурора як учасника кримінально-процесуальних відносин у звільненні від кримінальної відповідальності за чинним і попереднім законодавством. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*, (1), 285-294.

10. Печко В. В. Інститут застосування примусових заходів медичного характеру у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 39.

11. Сенченко Н. М. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Право і суспільство*. № 5. 2 ч. 2015. С. 229-230.

12. Туренко Д. В., Юхно О. О. Особливості досудового розслідування щодо застосування примусових заходів медичного характеру : монографія. За наук. ред. д. ю. н., професора Юхна О. О. Харків : *Факт*, 2024. 223 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача, визначається навчальним планом і становить 76,66% загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення даної дисципліни. Адже повноцінне оволодіння навчальним матеріалом передбачає систематичну постійну роботу здобувачів для закріплення знань.

Послідовність і зміст розділів, визначених навчальною програмою, а також перелік питань для самоконтролю забезпечують цілісність засвоєння матеріалу. Необхідно перетворити здобувача вищої освіти з пасивного споживача знань на активного їх творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат та фахове застосування. Досвід постійної роботи здобувачів стане не тільки важливою формою навчального процесу та визначиться розширенням знань з дисципліни «Процесуальне керівництво прокурора», а й стане основою творчого саморозвитку фахівця у процесі трудової діяльності.

Самостійна робота це форма навчання, в якій здобувач засвоює необхідні знання, опановує вміннями і навиками, навчається плановірно і систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності.

Самостійна робота над навчальною дисципліною «Процесуальне керівництво прокурора» може включати:

- опрацювання теоретичних основ засвоєного матеріалу та першоджерел;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- систематизацію вивченого матеріалу перед модуль-контролем та заліком;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;

- переклад іноземних джерел встановленої тематики;
- розв'язування практичних задач та казусів.

Методичне забезпечення самостійної роботи здобувачів передбачає засоби самоконтролю (питання та завдання для самоконтролю). Дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів також передбачає використання інформаційних технологій.

Самостійна та індивідуальна робота здобувачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: навчальними та навчально-методичними посібниками, науковою літературою та періодичними виданнями.

Методи навчання (гр. «*methodos*» – шлях пізнання, спосіб знаходження істини) – це впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога й студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів і засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання – це складова методу, конкретні дії педагога й студентів, спрямовані на реалізацію вимог тих чи тих методів. Засоби навчання – це різноманітне навчальне обладнання, що використовується у системі пізнавальної діяльності (книги, письмове приладдя, лабораторне обладнання, технічні засоби).

З метою забезпечення викладання навчальної дисципліни «Процесуальне керівництво прокурора» використовуються методи і засоби навчання, передбачені Положенням про організацію освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №12 від 02 вересня 2024 року)
<https://www.chnu.edu.ua/universitytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu> та метод розв'язання казусу.

Навчання та викладання побудоване на компетентнісному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності. Базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування у формах лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, міні-досліджень здобувачів вищої освіти за індивідуальною траєкторією (ІНДЗ).

Текст ІНДЗ повинен бути оригінальним і відповідати правилам академічної доброчесності, що діють у ЧНУ імені Юрія Федьковича («Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf>). Перевірка наукових робіт на наявність академічного плагіату проводиться з використанням програмно-технічних засобів за допомогою однієї або декількох програм, на які Університет має ліцензії або угоду на використання.

Основні методи навчання та викладання:

- методи організації і проведення навчально-пізнавальної діяльності: вербальні (словесні), наочні, проблемно-пошукові, індуктивно-дедуктивні;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, навчальні дискусії, бінарні методи навчання;
- методи контролю і самоконтролю у навчанні: опитування, тестування, есе;
- кейс-метод;
- метод «мозкового штурму»;
- робота в малих групах;
- ділова гра.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Кумулятивний метод: 50% майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час надання усної відповіді та вирішення казусів.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	Критерії оцінювання
5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Шкала оцінювання

Максимальна кількість балів Залік 50 балів	Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання знань студентів
Відмінно 45-50	A (90-100)	Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, аргументовано його викладає під час усної та письмової відповідей. Наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу. Здатний розв'язувати ускладнені кейси (казуси), завдання та вміє використовувати при цьому належним чином нормативну базу, судову практику (вітчизняну та європейську). Володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав високий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 39-44	B (80-89)	Студент достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних та письмових відповідей. Здатний розв'язувати кейси (казуси), завдання із посиланням на положення

		нормативно-правових актів та судову практику. На достатньому рівні володіє відповідною науково-правовою термінологією. Проте, під час усної відповіді, вирішення практичних завдань, казусів інколи не вистачає аргументації, послідовності у викладі матеріалу. Допускається окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок. Показав достатній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 33-38	С (70-79)	Студент демонструє загалом добрі знання навчального матеріалу. Під час усних та письмових відповідей робить помітні помилки, неточності. Не вміє робити певні узагальнення та висновки. Може самостійно розв'язувати стандартні, типові кейси (казуси), завдання, що не потребують детального аналізу нормативно-правових актів та судової практики. Частково володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав базовий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Задовільно 27-32	D (60-69)	Студент демонструє посередні знання навчального матеріалу, викладає його основний зміст, але без глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування, аргументації та використання усіх необхідних нормативно-правових актів та основної літератури. Під час усних і письмових відповідей допускається суттєвих неточностей та помилок, внаслідок чого відповідь є неповною. В мінімальному обсязі опрацьовує рекомендовану літературу. Може самостійно розв'язувати кейси (казуси), завдання низького рівня складності. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав посередній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задов. 21-26	E (50-59)	Студент демонструє мінімальний рівень знань навчального матеріалу. Під час усних та письмових відповідей узагальнення та висновки відсутні, не орієнтується в базових для навчального курсу нормативно-правових актах. Може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання за зразком. В мінімальному обсязі опрацьовує основну літературу. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав досить низький рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час

		написання есе з правової проблематики.
Незадовільно 16-20	F (1-34)	Студент не засвоїв навчальний матеріал з курсу, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання та пасивно поводить себе на практичних заняттях. Володіє лише окремими основними правовими термінами. Не вміє розв'язувати найпростіші типові казуси (кейси), завдання. Не проявляє навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Формами підсумкового контролю є залік.

ПЕРЕЛІК ЗАЛІКОВИХ ПИТАНЬ

1. Предмет навчального курсу «Процесуальне керівництво прокурора», завдання прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні.

2. Процесуальні повноваження прокурора на стадії досудового розслідування.

3. Суб'єкти й об'єкти процесуального нагляду на стадії досудового розслідування.

4. Засоби і методика прокурорського нагляду на досудовому розслідуванні у формі процесуального керівництва.

5. Процесуальний статус прокурора у кримінальному провадженні.

6. Суть і структура досудових розслідувань.

7. Повноваження прокурора щодо початку досудового розслідування.

8. Прийняття заяв, повідомлень та другої інформації про вчинене кримінальне правопорушення та порядок їх внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

9. Нагляд прокурора за забезпеченням своєчасного та достовірного внесення відомостей до ЄРДР.

10. Приводи і підстави початку досудового розслідування.

11. Процесуальний порядок початку досудового розслідування.

12. Підстави та порядок доступу до відомостей внесених до ЄРДР.

13. Загальні вимоги щодо нагляду прокурора за додержанням законів у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих (розшукових) дій згідно Кримінального процесуального кодексу України.

14. Підстави та порядок проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

15. Нагляд прокурора при проведенні слідчих (розшукових) дій.

16. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні допиту.

17. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при пред'явленні особи для впізнання.

18. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при ексгумації трупа.

19. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні освідування особи.

20. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні обшуку.

21. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні слідчого експерименту.

22. Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва на досудовому розслідуванні при проведенні експертизи.

23. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система.

24. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

25. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

26. Проблемні питання законодавчого регулювання негласних (розшукових) слідчих дій.

27. Співвідношення норм ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України.

28. Поняття, сутність, ознаки підозри за кримінально-процесуальним законодавством.

29. Повідомлення про підозру та повноваження прокурора, що здійснює нагляд за законністю у формі процесуального керівництва за досудовим розслідуванням.

30. Зміст та форма письмового повідомлення про підозру.

31. Поняття, види, мета та підстави застосування запобіжних заходів.

32. Порядок застосування запобіжних заходів.

33. Повноваження прокурора-процесуального керівника у кримінальному провадженні за дотриманням законів при обранні запобіжних заходів.

34. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання.

35. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді особистої поруки.

36. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту.

37. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді застави.

38. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді затримання.

39. Повноваження прокурора-процесуального керівника при обранні запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою.

40. Загальні положення та форми закінчення досудового розслідування.

41. Реалізація повноважень прокурора при закритті кримінального провадження.

42. Повноваження прокурора при звільненні від кримінальної відповідальності.

43. Реалізація повноважень прокурора при зверненні до суду з обвинувальним актом.

44. Клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

45. Повноваження прокурора під час кримінального провадження щодо неповнолітніх.

46. Повноваження прокурора під час кримінального провадження щодо застосування до неповнолітніх заходів виховного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіков О. Поняття негласних слідчих (розшукових) дій та їх система за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v5_2023/5_2023.pdf#page=41
2. Бабкова В. М. Проблеми здійснення прокурором наглядових повноважень у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 71–73.
3. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. 5. С. 115–119.
4. Безкровний Є. А. Правовий статус прокурора. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2019. Вип. 2. С. 78–85.
5. Вапнярчук В. В. Запобіжні заходи, не пов'язані із взяттям під варту, в новому КПК України та проблеми їх процесуальної регламентації. *Роль захисника у досудовому слідстві при обранні запобіжних заходів, не пов'язаних із взяттям під варту*: м-ли міжнар. наук. практ. конф., 22–23 лютого 2006 р., м. Харків / редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. Х.; К.: ПП «Серга», 2006. С. 105–110.
6. Верхогляд-Герасименко О. В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія. Харків : *Юрайт*, 2012. 216 с.
7. Гловюк І. В. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у досудовому провадженні: проблеми визначення. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 278-296.
8. Гринюк, В. О. (2015). Повноваження прокурора щодо перевірки обвинувального акта на стадії досудового розслідування. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f44d419c-414e-488a-bd78-165ccb3593f/content>
9. Досудове розслідування кримінальних справ : навч.-практ. посіб. / Грошевий Ю. М. та ін.; за заг. ред. Ю. М. Грошевого. Харків : *ФІНН*, 2009. 328 с.

10. Драгоненко А. О. (2021). Форми закінчення досудового розслідування: новелли законодавства. *Наукові записки. Серія: Право*, (10), 99-103.

11. Завершення і закінчення досудового розслідування: гра слів чи різні етапи досудового розслідування URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/zavershennya-i-zakinchennyadosudovogo-rozsliduvannya-gra-sliv-chi-rizni-etapi-dosudovogo-rozsliduva.html>

12. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>

13. Канфуї І. В. Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням: зміст та проблеми. *Митна справа*. 2013. Спец. вип. С. 288-292.

14. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* № 1, 2013 С.238-242

15. Кириченко В. Л. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2020. С. 90-91

16. Колеснік Г.Р. Функціональне призначення нагляду і контролю у досудовому розслідуванні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2018. 224с.

17. Колос М., Стрельбицька Л. Статус прокурора на стадії досудового розслідування в контексті засади змагальності кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія ПРАВО*. Випуск 88: частина 3, 2025. С. 269-276

18. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

19. Конюшенко Я. О. Прокурорський нагляд за додержанням законності проведення слідчих (розшукових) дій. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/175/169>

20. Косий О. М. Повноваження прокурора у кримінальному переслідуванні в аспекті процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 106–113.

21. Котюк О. І. Підстави проведення слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми досудового розслідування: зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015р.)*. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 360с.

22. Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. 774 с.

23. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

24. Лапкін А. В. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 1. С. 52–58.

25. Лапкін, А. (2014). Забезпечення прокурором законності застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. *Вісник Національної академії прокуратури України*, (1), 58-63.

26. Марченко, О. А. (2017). Роль та значення прокурора як учасника кримінально-процесуальних відносин у звільненні від кримінальної відповідальності за чинним і попереднім законодавством. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*, (1), 285-294.

27. Марчук Н. Основні напрями участі прокурора в кримінальному провадженні на досудових стадіях. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2011. № 4. С. 57–62.

28. Наказ Офісу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» № 309 від 30.09.2021 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>

29. Негласних П. (2025). Роль прокурора як належного суб'єкта ініціювання, проведення та контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. *ПРАВО*, С. 536-545.

30. Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, О. І. Козаченко та ін. ; за заг. ред. Никифорчука Д. Й. Київ : НАВС, 2012. 138 с.

31. Палюх А. Процесуальне керівництво як основа доказової діяльності прокурора під час досудового розслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки: збірник наукових праць. 2017. № 865. С. 474–482.

32. Печко В. В. Інститут застосування примусових заходів медичного характеру у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь : Донецький державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 39.

33. Півненко В.П. Кримінальна юстиція України: проблеми організації і діяльності. *Право України*. 2001. № 7. С. 19–22.

34. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення. Зі змінами, внесеними наказами Генерального прокурора та виконувача його обов'язків від 03.01.2025 № 4, від 15.09.2025 № 294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

35. Порушення прокурором строку передачі матеріалів досудового розслідування відповідному органу поза межами строку, визначеного ч. 7 ст. 214 КПК України, не тягне автоматичного визнання зібраних прокурором доказів недопустимими – ОП ККС ВС URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1908868/>

36. Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 01.05.2022 року № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

37. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697–VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

38. Прядко В. О. (2015). Мета, завдання та суть прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва негласними слідчими (розшуковими) діями. *Судова апеляція*, (1), 42-49.

39. Прядко В.О., Комарницька О. Б. (2014). Порівняльна характеристика оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій крізь призму наглядової діяльності прокурора як процесуального керівника. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*, (1), 62-72.

40. Пчолкін В. Д. Правові засади використання матеріалів ОРД у кримінальному провадженні. *Теоретичні аспекти організації досудового розслідування*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 4 груд. 2015 р. Харків : ХНУВС, 2015. С. 70–73.

41. Рогатюк І. В. Повідомлення про підозру: значення інституту та проблеми правозастосування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 115-124.

42. Рогатюк І. В. Повідомлення про підозру: значення інституту та проблеми правозастосування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* № 3, 2015. С. 115-124.

43. Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

44. Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.

45. Сенченко Н. М. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Право і суспільство*. № 5. 2 ч. 2015. С. 229-230.

46. Смирнов М. І. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2. С. 106–109.

47. Смирнов М. І. Правова природа нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої до 70-річчя д.ю.н., професора Ю. П. Аленіна. Одеса: Юридична література, 2017. 344 с.

48. Тагієв С. Р. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України: теорія і практика : монографія. Чернігів : *Десна Поліграф*, 2015. 512 с.

49. Торяник О. Особливості реалізації прокурором конституційних повноважень щодо нагляду за негласними та іншими та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №2. С.120–123.

50. Туренко Д. В., Юхно О. О. Особливості досудового розслідування щодо застосування примусових заходів медичного характеру : монографія. За наук. ред. д. ю. н., професора Юхна О. О. Харків : *Факт*, 2024. 223 с.

51. Фоміна Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу. *Підприємництво, господарство і право* № 2/2018. С. 207-211

52. Чорноусько М. В. Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.09. Київ, 2016. 259 с.

53. Юрчишин В. М. Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія і практика: дис. ...д-ра юрид. наук. 12.00.09. Запоріжжя, 2016. 443 с.

54. Яворська, В. Г., Шевчук, О. М. Поняття запобіжних заходів в кримінальному провадженні. *Актуальні питання юридичної науки*–2023, 150.

55. Case of Iliya Stefanov v. Bulgaria. Application no. 65755/01 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86449>

56. Case of Robathin v. Austria. Application no. 30457/06 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111890>

57. Case of Tchokhonelidze v. Georgia. Application no. 31536/07 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183946>

Навчальне видання

Оксана Василівна **Василова**

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА

Навчально-методичний посібник

Літературний редактор **Лупул О. В.**
Технічна редакторка
та дизайнерка обкладинки **Мельник У. М.**

Підписано до друку 30.07.2026. Формат 60x84/16.
Умов.-друк. арк. 7,9. Обл.-вид. арк. 8,5. Зам. Н-089.
Видавництво Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича.
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.